

„LA VIFLAIM, COLO JOS!”

TROPARUL NAȘTERII DOMNULUI

Nașterea Ta Hristoase, Dumnezeu nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței. Că întru dansa cei ce slujeau stelelor de la stea s-au învâțat să se închine Ție, Soarelui dreptății, și să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de sus, Doamne, mărire Ție!

CU NOI ESTE DUMNEZEU*

Iubiți credincioși,

Ne bucurăm încă o dată, și în anul acesta, că ne-a învrednicit Dumnezeu să ajungem cu bine, să sărbătorim Nașterea Domnului. Evenimentul acesta ne reinnoiește an de an credința că Dumnezeu ne poartă de grijă, că se pogoară în mijlocul nostru, că ne dorește buni unii cu alții. Și, într-adevăr, în zilele acestea parcă ne simțim oameni noi. În viața noastră e mai multă lumină, mai multă speranță, mai deplină convingere că Dumnezeu e Tatăl nostru și că, noi toți, suntem fiii Săi și frați între noi.

Ne adunăm în biserici și facem rugăciuni de laudă și de mulțumire. Mesele noastre sunt mai îmbelșugate. Ne întâlnim cu prietenii ca să sărbătorim împreună, iar copiii — și nu numai ei — colindă pe la case ca să anunțe în cântece sfinte vestea cea mare, că s-a născut Iisus, că s-a întrupat Fiul lui Dumnezeu și că nu mai suntem singuri pe lume. **Cu noi este Dumnezeu.** S-a întrupat Mântuitorul.

Îngerul Gavriil a anunțat-o pe Maica Domnului că: „Sfântul care se va naște din tine se va numi Fiul lui Dumnezeu” (Luca I, 35). Alți îngeri îi vor vesti pe păstori din preajma Betleemului: „Iată vă vestește bucurie mare, care va fi pentru tot poporul, că astăzi în cetatea lui David, vi s-a născut Mântuitor, care este Hristos-Domnul” (Luca II, 10—11).

Îngerii, Biserica și colindătorii dezleagă în fața lumii întregi și tălcuiesc ceea ce era până atunci o taină: taina cea din veac ascunsă (Rom. XIV, 25; Efeseni I, 9; Coloseni I, 26). Și care era această taină care se deslușea? Era tocmai dezvăluirea că Cel promis, că Cel ce se întrupa era însuși Fiul lui Dumnezeu. „Fiul Celui de Sus se va chema”, vestește arhanghelul Gavriil Fecioarei Maria (Luca I, 28—33). Se confirma astfel și se dezlega taina din proorocia lui Miheia din Vechiul Testament: „Și tu, Betleeme, nu ești mai mic între orașele lui Iuda, pentru că din tine se va naște Povătuitorul” (Miheia V, 2).

Profeții preziseră așadar unde se va naște și cine va fi Cel ce se va naște. Și iată că venise „plinirea vremii”, ca toate să se împlinească. Sfântul evanghelist Ioan spune: „Cuvântul s-a făcut trup și a locuit printre noi, plin de har și adevăr” (Ioan I, 14). Cuvântul, Cel prin care s-au făcut toate, este numele pe care Sfântul Ioan I-l dă Mântuitorului: „La început era Cuvântul, și Cuvântul era la Dumnezeu, și Dumnezeu era Cuvântul” (Ioan I, 1). Despre Iisus este vorba aici. Despre Iisus-Dumnezeu. A doua persoană a Sfintei Treimi care este alcătuită din Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.

Nașterea Fiului lui Dumnezeu pe pământ o sărbătorim noi astăzi. Minune mare, mare bunăvoință a lui Dumnezeu față de noi oamenii. Căci Mântuitorul viețuind printre oameni, printre cei ca noi de odinioară, și printre noi cei de azi, ne descoperă și ne învață cum să trăim ca să fim plăcuți lui Dumnezeu și, după moarte, să moștenim Împărăția Cerurilor. Pe aceasta însă, trebuie să începem să ne asigurăm încă din viața aceasta. Cum? Prin recunoașterea lui Dumnezeu ca Tatăl al nostru, Făcător al cerului și al pământului, iubitor de oameni dar și Drept Judecător încă de aici, dar mai ales când ne vom înfățișa înaintea Lui.

Drept-măritori creștini,

Sărbătorim astăzi, așadar, Nașterea pe pământ a Unuia din Sfânta Treime, Care a venit „pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire” (Continuare în pag. a 2-a)

Al vostru al tuturor, de tot binele
voitor și pururea rugător către Domnul
† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului
și Mitropolit al Ardealului, Crișanei
și Maramureșului

* Pastorală la Nașterea Domnului, 1994.

O, ce veste...

O, ce veste minunată
Lângă Viflaim s-arată
Cerul strălucia
Îngerul venea
Pe-o rază curată

Păstorilor din câmpie
Le vestește-o bucurie
Că-nt-un mic sălaş
Din acel oraș
S-a născut Mesia

În coliba păstorească
Vrut-a Domnul să se nască
Fiul Său Cel Sfânt
Nouă pe pământ
Să ne mântuiască

Păstorii cum auziră
Spre lăcașul sfânt porniră
Unde au aflat
Pruncul luminat
Și îl preamăriră

E Iisus Păstorul mare,
Turmă ca El nimeni n-are
Noi îl laudăm
Și ne închinăm
Cu credință tare.

Mărire-ntru cele-nalte

Mărire-ntru cele-nalte,
Toate stelele să salte

Salte cerul și pământul
Și să laude cuvântul

Întru cei de sus mărire
Și pe pământ păciuire.

La toți oamenii să fie
De acum până-n vecie.

Această zi preasfințită
Și sărbătoare slăvită,

Urăm la toți să vă fie,
La mulți ani cu bucurie.

Veniți astăzi, credincioșii

Veniți astăzi, credincioșii să sălțăm,
De nașterea lui Hristos să ne
De nașterea lui Hristos să ne

Veniți cu toți pe Mesia să-L vedem,
Pe Hristos cu umilință să-L laudăm
Pe Hristos cu umilință să-L laudăm.

Că El astăzi în Vișleem s-a născut,
Precum au vestit proorocii de

Precum au vestit proorocii de demult.

Îngeri și păstori cântare I-au adus,
Și noi să-I cântăm Mărire întru cei
Și noi să-I cântăm Mărire întru cei

Pace și bunăvoințe pe pământ,
Că azi S-a născut în iesle Domnul
Că azi S-a născut în iesle Domnul

Descendența după trup a Domnului Iisus Hristos

Născut mai înainte de veci din Tatăl, după trup Domnul a odrăslit, ca un vâlar, din tulpina „bunului măslin” (Rom. 9, 24), care a fost poporul lui. Prin Sfânta Fecioară Maria cobora dintr-o veche familie de evrei, din spița lui David, seminția lui Iuda, care la rândul său a fost fiul lui Iacob, nepotul lui Isaac și strănepotul lui Avraam. Astfel mărturisesc despre El Sfinții Evangheliști Matei și Luca. Folosind ca sursă de inspirație previziunile profeților, aceștia au întocmit chiar „o carte a neamului lui Iisus Hristos”, adică o listă a ascendenților mai însemnați ai Domnului, până la Patriarhul Avraam; Sfântul Luca depășește această limită, continuând genealogia pe linia lui Set, până la Adam, deoarece el — spre deosebire de Sfântul Matei — scrie pentru un patrician păgân (Teofil) și nu pentru creștinii dintre iudei (Mt. 1, 1—17; Lc. 3, 23—38).

De asemenea, Sfântul Apostol Pavel, contemporanul cu aproximativ 5 ani mai târziu al Mântuitorului, ne oferă o mărturie similară. El susține că evreilor le aparține, pe lângă privilegiul de a poseda „înfierea”, (Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

ORTODOXIE ȘI UMANISM

Umanismul este curentul antropocentric al Renașterii, care a dominat spiritele europene în Apusul romano-catolic în secolul al XV-lea și al XVI-lea, în deplina răspândire și înflorire a religiei creștine. Inițial, acest curent cultural, predominant religios și filozofic, a urmărit cucerirea doctrinară a locului, care i se cuvenea omului, împins de doctrinarii rigoriști pe un plan secund antiuman sau subuman. S-a încercat o restaurare umană legitimă, față de copleșitoarea și exagerata autoritate și importanță ale unei Divinități exclusiviste medievale. Se reactualiza, sub alte forme ereziile eutihiene, nerespectându-se sinergia divino-umană a elementelor componente ale religiei, adică: Dumnezeu, autorul principal și omul, creat, pentru care exista fenomenul religios cu imanența și subiectivul său. Era un fel de resurrecție a unui om, declarat decăzut, definitiv și iremediabil, sub urmările păcatului strămoșesc, făptuit de protopărinții omenirii Adam și Eva în Grădina Edenului; totodată și o reacție împotriva ascetismului medieval, supremației doctrinare teologice scolastice și persecuțiilor inchiziției, iar mai apoi și împotriva sola-fideismului și (Continuare în pag. a 2-a)

Prof. univ. Dr. Petru Rezuș

Confesiunea unui scriitor și medic (fragment)

„Ceea ce vă pot afirma este că pregătirea mea științifică, studiile medicale, cunoștințele de filozofie, și tot câștigul meu în celelalte domenii de cultură, artă, literatură, în loc să mă depărteze, m-au apropiat de credință. Unilateral, așa fi fost poate ateu naiv, un simplist negativ. Cu cât mai poliedric, cu atât au avut loc pe unde să străbată experiențe complete, puncte de vedere noi, interferențe de doctrine, puțința de comparații, lumină mai multă. Iar din toate, sinteza că neapărat credința trebuie să stea la temelie spiritului omului normal. Căci e o tristă unilateralitate traiul într-un spațiu cu o singură dimensiune morală, a trăi de pildă numai în bucurie, sau numai în durere. Viața e multidimensională. La cele două laturi de jos, pământestești, le-aș zice dimensiuni pasionale — bucuria și durerea —, la care se limitează materialismul, trebuie să adăugăm o a treia, înălțimea, dimensiunea spiritualității... Și transfigurându-ne să trecem în a patra dimensiune, metafizică, în extaz și sfințenie.

Dar numai în credință ne putem construi un spațiu de viață mai presus de al târâtoarelor, arhitecturat cu dimensiunile adâncirii și înălțării în infinit.

V. Voiculescu

(Din volumul „Gânduri albe”, Editura „Cartea Românească”, București, 1986, p. 458).

O, GOGA ȘI MAREA UNIRE

1 Decembrie 1918 înseamnă ziua în care sufletul românesc a cuprins laolaltă harta întregă a patriei, în marginile ei firești, reunind pământurile românești sub un singur steag.

Făurirea statului român național și unitar a înscris astfel un moment istoric de importanță majoră în cadrul amplului proces al luptei îndelungate a poporului nostru pentru unitate, libertate, independență și suveranitate națională. Pentru înfăptuirea acestui ideal a luptat și Octavian Goga.

Crezul său în izbândă rămâne împletit cu pământul, apele, câmpiile și codrii Ardealului, cu sufletul poporului român într-unul din momentele lui cruciale. România Mare, înaintea de a deveni o realitate prin actul politic de la Alba Iulia, s-a întrupat întreagă în poezia sa.

Lupta lui se încadrează în lupta dusă de românii ardeleni și presa românească pentru orientarea spre România. Această luptă e veche! Ea se concretizează mai răspicat în paginile *Tribunei* (1884—1903) de la Sibiu, în primii ani ai căreia Ioan Slavici susținea că soarele tuturor românilor la București răsare și nu la Viena ori Budapesta. Această luptă a fost continuată apoi de *Lucașfăru* (1902—1916), apărut la Budapesta și Sibiu, când o mână de tineri entuziaști, asemenea dinamitarilor, acționau pentru prăbușirea imperiului austro-ungar. În rândurile lor îl întâlnim și pe Octavian Goga.

Continuator al marilor tradiții (vol. *Precursori*, 1930), Octavian Goga a fost un poet de o rară energie spirituală, un poet național într-unul din momentele hotărâtoare ale istoriei, așa cum îi spunea Șt. O. Iosif în vestita poezie: *Scrisoare lui Goga*:

Tu ai să lupți, tu ai să biruiești
Și-n cântecele tale-i viitorul!

Octavian Goga a scris nenumărate poezii închinare luptei pentru unitatea națională. Ele sunt înscrise în volumele: *Poezii*, 1905; *Ne cheamă pământul*, 1909; *Din umbra zidurilor*, 1913 și *Cântece fără țară*, 1916.

Volumele de poezii și articolele sale sunt sinteza chemărilor patri-mașe la lupta de eliberare de sub jugul austro-ungar. Dinamica versului său se manifestă în simbolical apel la împlinirea idealului național, vizând ștergerea hotarelor artificiale de pe culmile Carpaților.

Poezia lui Octavian Goga a avut darul să trezească și să împrosperate conștiințele. Astfel e poezia *Noi*:

(Continuare în pag. a 2-a)

Grațian Jucan

Din filele istoriei

Acum 76 de ani

În primul război mondial armata austro-ungară a luptat pe două fronturi, cel rusec și cel italian.

Dacă frontul rusec a fost desființat din inițiativa lui Lenin, pe frontul italian Austro-Ungaria a făcut în ziua de 15 iunie 1918 o ofensivă puternică, pentru a învinge Italia și a o sili să capituleze și să depună armele. Ofensiva nu a reușit și armata austro-ungară a avut pierderi mari în morți, răniți și prizonieri luați de către italieni și separat de trupele franceze, care se găseau pe frontul italian din Alpi alături de cele italiene.

Eșecul acestei ofensive a dat naștere unei nemulțumiri serioase în rândurile armatei austro-ungare, care a apreciat că continuarea războiului nu mai are nici un rost. Nemulțumirea s-a transformat încet în răzvrătire, care s-a manifestat în rândul flotei militare, din orașul Pola, port în Marea Adriatică, unde marinarii unui vas de război s-au răscolit și au arborat drapelul roșu pe catarg. Răscoala a fost atenuată înfrântă, dar a apărut în altă

parte. În 23 octombrie 1918 un regiment croat a ocupat orașul port Fiume, dar nu l-a putut ține ocupat mai mult de 24 ore, că s-a adus un regiment format din unguri, care au eliminat pe răscolăți. În armata de uscat răzvrătirile au început la sfârșitul lunii octombrie 1918.

Intr-una din aceste zile ostașii u-nuia din cele mai bune regimente de infanterie, care se găseau în refacere înapoia frontului, au refuzat să mai treacă în linia întâia a frontului, și-au izolat ofiterii și pur și simplu au plecat grupuri-grupuri spre cea mai apropiată gară, unde s-au urcat în trenurile ce mergeau spre interior și să se ducă acasă.

La acea vreme radioul nu era inventat, totuși știrea s-a răspândit mai repede de cum se credea pe tot frontul italian, apoi și spre interior, așa că s-a produs o molipsire generală. Astfel în decurs de trei zile armata austro-ungară s-a desființat.

(Continuare în pag. a 5-a)

General maior (r) Ioan Berghia
Veteran din ambele războaie mondiale

Cu noi este Dumnezeu

(Urmare din pag. 1)

re," pentru lumina minții noastre, pentru întărirea credinței noastre, pentru a ne asigura o viață bună aici pe pământ, și fericirea Dincolo, în viața veșnică. Fără întruparea Mântuitorului, am fi încă în întuneric. Acum știm. Și acesta e lucru important. Ce știm? Știm că suntem creați de Dumnezeu. Știm că Dumnezeu ne poartă de grijă. Ce frumos, ce extraordinar sunt toate orânduite în lume. Totul e creat cu scop bun, ca să slujească oamenilor. Cerul înstelat de deasupra noastră — cum spune filozoful german Kant — ne vorbește de Dumnezeu. Râurile, mările și oceanele ne vorbesc de Dumnezeu. Stau cuminți pe un pământ rotund și nu cad, așa cum nici noi nu cădem, deși stăm pe o planetă rotundă și unii față de alții, de pe partea cealaltă a lumii par și sunt față de noi cu capetele în jos. Și noi suntem tot așa față de ei. Dar toți stăm cu tălpile lipite de pământ și ne simțim bine stabiliți pe el. Pământul se învârteste cu mare viteză și și schimbă poziția față de soare — și se face ziua, și se face noaptea, și iarăși se face ziua — dar noi stăm pe locurile noastre și nici apa dintr-un pahar plin-ochi, cum se spune, nu se clintește, deși pământul se învârteste în continuu și cu mare viteză.

Iată numai una din minunile care sunt la îndemâna vederii noastre a tuturor, și care ar trebui să ne vorbească mereu despre Dumnezeu — Atoțitorul.

Mântuitorul s-a întrupat să ne aducă aminte că „toată darea cea bună și tot darul desăvârșit se pogorâră de Sus, de la Părintele luminilor“ (Iacov I, 17).

Aceasta trebuie s-o știm, s-o credem și s-o propovăduim unii altora „în toată vremea și în tot ceasul“. Așa ne vom atrage și mai mult bunăvoința lui Dumnezeu, de care avem atâta nevoie în toată viața noastră.

Încă o dată, să ne aducem aminte: Mântuitorul de aceea s-a întrupat, ca să ne învețe despre Dumnezeu, despre cum să ne trăim viața și despre faptul că vom da socoteală pentru credința și faptele noastre.

Iubiți credincioși,

Un singur lucru vă vrea să vă mai spun: să ne păstrăm credința curată, așa cum ne-a lăsat-o Mântuitorul prin sfinții Săi ucenici, și cum o propovăduiește Biserica Ortodoxă de aproape două mii de ani. Sfântul Apostol Pavel ne avertizează: „Și chiar de se luptă cineva, nu se încumenează, dacă nu se luptă după lege“ (II Tim. II, 15). Ce se înțelege aici prin „lege“? Se înțelege „dreapta credință“, cea pe care Biserica o păstrează și o propovăduiește de la Hristos până astăzi. În ea s-au măntuit moșii și strămoșii noștri vreme de aproape două mii de ani, în Biserică, prin Sfințele Taine, prin slujbele tradiționale, prin slujirea preoțească, prin păstrarea obiceiurilor din vechime. Ar fi păcat să ne luăm după niște propovăduitori mai noi care ne schimbă tradițiile, ne rup de strămoșii noștri adormiți întru credința cea dreaptă, ortodoxă, și ne ademenesc cu interpretări greșite ale credinței, cu care vor să ne rupă de credința strămoșească. Sfântul Pavel scria Romanilor: „Vă îndemn, fraților, să vă păziți de cei ce fac dezbinări și sminteli împotriva învățăturii pe care ați primit-o. Depărtați-vă de ei“ (Romani XVI, 17). Tot Sfântul Pavel îi scria ucenicului său Timotei: „Tu însă rămâi în cele ce ai învățat și de care ești incredent“ (II Tim. III, 14).

Să rămânem așadar în credința strămoșească, sigură, adevărată, trăită vreme de aproape două mii de ani, și având garanția adevărului care vine din Izvorul cel dintru început, care este Mântuitorul, a cărui Naștere o serbăm astăzi. Așa, El va fi cu noi în toate zilele vieții noastre, precum ne-a promis, și în această credință ne vom măntui.

Vă fac tuturor cele mai bune urări cu prilejul Nașterii Domnului. Și, cu prilejul Anului Nou care se apropie, rog pe Dumnezeu să vă dea sănătate, bună sporire în toate, bucurii în familie și să ne rugăm toți ca Dumnezeu să ne ajute să avem parte de binecuvântarea și Harurile Sale, în toate zilele vieții noastre.

Fiți sănătoși!
La mulți ani!

Ortodoxie și umanism

(Continuare din pag. 1)
predestinații absolute și a eficacității soteriologice subiective exclusive „sola gratia“.

O adevărată pleadă de genii se manifestă pe scena renașcentistă, mai întâi la Florența, sub ocrotirea excepțională a Mediciilor, apoi la Roma. Dotați multilateral, Renașterea înfloresc în manifestările umaniștilor, în arta mai ales, în pictură și sculptură, în poezie, în arhitectură, proză, știință și filozofie. Petrarca va fi poet, Leonardo da Vinci va fi pictor și inventator; Boccaccio va crea *Decameroul*; N. Machiavelli își va lega numele de *Il Principe*; Michelangelo Buonarroti va străluci în sculptură, pictură, în sonete și în arhitectură, fiindu-i numele legat de Capela Sixtină și de cupola Bisericii Sfântului Petru, realizată de Bramante, după planurile sale. Pico della Mirandola, geniu multilateral și poliglot, va fi admirat de contemporani, ca și Marsilio Ficino, Laurentiu Valla, Rafael Sanzio, pictorul Madonei Sixtine, precum și în știință: Galileo Galilei și Giordano Bruno. Acești oameni excepționali renașc valorile antichității întorcându-se spre filozofii Platon și Aristotel, resuscitând curentele idealiste păgâne în plin Ev Mediu creștin. Renașterea creează un tip nou de oameni, iar numele lor îi va desemni de contemporani, fiindcă „umaniștii“ vor fi, totodată, și enciclopedici, nume care va migra la Pleada lui Ronsard din Paris, apoi la alte spirite superioare, ca: Rabelais, Montaigne, Erasmus de Rotterdam, Cervantes, Th. Morus, F. Bacon, W. Shakespeare, N. Cusanus, cuprinzându-l și pe Nicolaus Olahus.

Umanismul n-a intrat în conflict cu religia sau cu Biserica română, deși îndrăznește istorii din *Decameron* vizează clericalismul corupt de la misiunea sa și găunos, torționar al inchiziției, când marii prelați erau conducători de armate, iscusii vânători și curtezani, ca membrii familiei Borgia, dar și Mecenați ai culturii și ai artelor. Aparent, s-ar putea face o legătură între revoltele luciferice, care urmăreau detronarea lui Dumnezeu, fie prin îngrășări, fie prin protopărănii, apăsând pe „cunoașterea binelui și a răului“. Este semnificativ istorisirea unui neofit boccacian, care, înainte de a se încreștina, merge la Roma, unde vede adevărată stare de lucruri, care totuși îl hotărăște să se boteze, afirmând că instituția, prin însăși existența ei, mătură și existența lui Dumnezeu. Aceiași lucru li se întâmplă și solilor slavi, uimiți de fastul și luxura Bizanțului. Umanismul a înălțat, astfel, omul din starea sa de servitute și dezuma-

Impresii dintr-o călătorie în S.U.A. și Canada (V)

Adiministrația parohială. Fiecare parohie are un Consiliu sau Comitet parohial, din care fac parte și femeile, în frunte cu un președinte. De fapt, acesta este adevăratul conducător al parohiei, fapt care a dus, nu o dată, la disensiuni între el și preot. Preotul este salariatul parohiei sale, pentru că statul american nu acordă nici o subvenție pentru susținerea cultelor. Din aceste motive, fiecare comunitate — indiferent căruia cult îi aparține — trebuie să-și găsească resursele necesare pentru existență. În cazul parohiilor noastre, fiecare familie — și numărul lor este destul de redus în orice parohie! — plătește o contribuție anuală numită „membric“, care variază de la o comunitate la alta. Pe lângă membrii, fiecare parohie își mai procură dolari din închirierea halelor de pe lângă biserică, mai cu seamă pentru nunți (chiar și unor persoane din afara parohiei). În America sunt foarte obișnuite donațiile. În cazul parohiilor noastre, se fac donații la hramul bisericii, la aniversarea zilei de naștere, la o promovare în funcție, în amintirea unui răposat al familiei donatorului etc., sau, pur și simplu, pentru a sprijini parohia. Numele donatorului apare în buletinul parohial, dar și în cele două calendare eparhiale, uneori și fotografia.

Salariul preotului este variabil și negociabil. Este în funcție, în primul rând de posibilitățile materiale ale parohiei și de numărul credincioșilor. Nu se ține seama de studiul sau de „vechime în muncă“. Dacă enoriașii sunt mulțumiți de serviciile preotului, salariul poate fi majorat. Multe parohii plătesc preotului și anumite „asigurări“, care sunt foarte ridicate, mai ales pentru boală. Casa parohială — complet mobilată — este pusă la dispoziția familiei preotului în mod gratuit. Situate, de regulă, lângă biserică parohială, câteva din ele se prezintă ca adevărate „reședințe vldicești de la noi“, cu câte 6—8 camere și dependințe cum sunt cele de pe lângă bisericile noi consmate în alt loc. Unele parohii pun la dispoziția preotului și o „mașină de serviciu“, pentru deplasări în parohie, la Vatra, la Congres etc. Deși în acest fel, preotul ortodox român din America a devenit un simplu „funcționar“, el nu se poate plânge că n-ar avea un salariu corespunzător și o poziție decentă în societate. În schimb, îi pretind și credincioșii să fie la înălțimea chemării sale, căci în caz contrar, Consiliul parohial îl poate înlocui foarte ușor și nimeni nu poate interveni pentru el, nici chiar Centrul eparhial.

Din moment ce Consiliul angajează pe preot, îi fixează salariul lunar, îi oferă casa parohială, complet mobilată, s-a ajuns de multe ori la situații de-a dreptul ridicole, ca acest Consiliu să decidă ce perdele să fie cumpărate pentru casa parohială, ce flori să fie cultivate în grădina și altele.

Parohiile mari bine situate au o secretară, eventual contabilă, femeie de serviciu și îngrijitor, toți plătiți de parohie, întrucât preotul este scutit de o serie de probleme administrative și contabile cu care se confruntă cei din țară. Birourile parohiale sunt înzestrate cu mobilier adecvat și cu aparatul tehnic modern, necesar oricărui birou (office), în primul rând unul sau chiar mai multe computere (mașinile de scris încep să dispară), fax și telefon.

Câteva îndatoriri ale preoților. În afară de slujba de duminică, preotul are o seamă de îndatoriri, oarecum necunoscute la noi. Fiecare din el este dator să tipărească săptămânal un „buletin parohial“, cu 4—8 pagini, format mic, cu explicarea Evangheliei din duminică ce urmează, anunțuri, mulțumiri pentru donații etc. Buletinul trebuie să ajungă în casa credincioșilor până duminică, deci joia, cel târziu vineri trebuie expediat prin poștă.

Aproape în fiecare parohie există a „școală duminicală“ pentru catehizarea copiilor. Fiecare biserică are construcții anexe în care există mai multe săli de clasă, în care se fac ore speciale de catehizare, fie de preot, fie de soția sa, fie și de alte persoane. De obicei, ele au loc duminică dimineața, înainte de începerea Liturghiei, ori sâmbăta. Se predau noțiuni de istorie biblică, de catehism, de liturgică și cântare bisericăsească și — în unele — chiar noțiunile de limba română. Se folosesc manuale publicate în limba engleză de către o comisie de educație religioasă interortodoxă. Toate sunt bine alcătuite sub raport pedagogic și împodobite cu frumoase ilustrații color. Se adaugă la acestea și un bogat material intuitiv: hărți biblice, planșe, ilustrații. Este regretabil că nici una din cele două eparhii nu s-a gândit la editarea de manuale de Religie, de Istorie națională sau de Limba română pentru copiii credincioșilor lor.

În cele mai multe parohii activează Reuniuni de femei și Organizații de tineret, care ajută pe preot în lucrarea lui și contribuie la menținerea credinței ortodoxe și a conștiinței de neam, acolo departe de țară.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu

Descendența după trup a Domnului

(Urmare din pag. 1)

slava, testamentele, Legea, cultul, făgăduințele, patriarhiu și cinstea deosebită de a se fi zămislit din neamul lor Hristos, „Cel ce este peste tot Dumnezeu binecuvântat“ (Rom. 9, 4—5). Intr-alt loc dă amănuntul că Domnul nostru „a răsarit din Iuda“ (Evr. 8, 14), fiind steaua lui Iacob și toiagul de cărmuire din Israel, despre care a profetizat proorocul Valaam (Num. 24, 17).

Dar nu numai prin naștere, ci și prin numele pe care îl purta, ca și prin limba pe care o vorbea, Iisus aparține poporului în sânul căruia s-a întrupat. Numele lui Iisus este incontestabil de origine semită (Iesua — Mântuire). La fel, Hristos este echivalentul semiticului Masiah. Limba deprinsă de la propria Lui mamă avea aceeași origine ca și numele. Este dialectul aramaic pe care îl vorbeau toți evreii, după întoarcerea lor din exilul babilonic (anul 538 î.d.Hr.). Este sigur că a învățat încă din copilărie și ebraica. Pericopa evanghelică din Lc. 4, 16—20 îndreptățește această presupunere.

Născut și crescut între evrei, având un nume ca al lor, și vorbind aceeași limbă, Domnul și-a desfășurat întreaga activitate mântuitoare în ambianța mediului evreilor din Palestina.

Templul și sinagoga au rămas pentru Iisus lăcașurile spre care se îndrepta cu evlavie. Încă din copilărie le cerceta cu regularitate, îndeplinind toate prescripțiile rituale (In. 2, 22—38).

O atitudine cu totul aparte a avut Domnul față de Legea Vechiului Testament, adică Legea lui Moise. A respectat-o cu sriețe și i-a îndemnat și pe alții să o respecte (Mc. 1, 44). De împlinirea Legii, Hristos a condiționat dobândirea vieții de veci.

Cunoscând iubirea lui Hristos față de poporul din sânul căruia s-a născut, ca și atașamentul Lui sincer față de contemporanii Săi, se cuvine să arătăm că Domnul nu le-a ignorat și nu le-a dispregiuit nici pe celelalte neamuri. I-a trimis pe Apostoli să meargă în toată lumea, să propovăduiască Evanghelia și să-i a-

O. GOGA ȘI MAREA UNIRE

(Urmare din pag. 1)

La noi sunt codri verzi de brad
Și câmpuri de mătăsoasă,
La noi atâția fluturi sunt
Și-atâta jale-n casă...

Și la sfârșit:

Avem un vis neîmplinit
Copil al suferinții
De jalea lui ne-au răposat
Și moșii și părinții...

În poezia *De la noi*, publicată în 1904, cântă idealul unității naționale. În *Oitul* — această elegie eroică — poetul transformă nota elegiacă din *Noi* într-o chemare la luptă pentru un ideal, spus limpede și energic:

Drumet, bătut de gânduri multe,
Ne lași atât de greu pe noi,
Îmbrățișându-ne câmpia,
Te uii adesea înapoi.
Așa domol te poartă firea
Căci duce undă-ți gânditoare
Durerea unui neam ce-asteaptă
De mult o dreptăță sărbătoare.

Unitatea și libertatea națională trebuie unite cu dreptatea socială. Așa a luat naștere poezia *Clăcașii*, cea mai puternică poezie socială românească, în care idealul unității este răspicat arătat:

Atunci, în ziua mare-a învierii,
toată țărâna gliei ardeline,
mușții și întreaga fire,
vor primi:
Veșmântul nou, de nouă sărbătoare.

Una din cele mai deșerte idei de veacuri a românilor ardeleni a fost credința în dreptatea împăratului de la Viena. Așa au suferit Horia și Iancu și alții, care au bătut drumurile spre Viena sau au crezut în ea. Octavian Goga evocă acest moment în poezia *De demul*... prin imaginea lui Radu Roată, dar spulberă în altă parte, această deșertăciune, căci ardelenii rămăneau:

De-a pururi fără crezământ
La Dumnezeu, acolo-n cer,
Și la-mpăratul pe pământ...

Octavian Goga pornește în cântecele sale de la jalea care trebuie să devină bucurie, iar jalea izbucnește polifonic din toate colțurile Ardealului:

La noi de jale povestesc
A codrilor desisuri,
Și jale duce Murășul,
Și duc tustrele Crișuri...

Limbajul poetic e simplu, dar solemn: în resemnarea aparentă a plugariilor (din poezia *Plugarii*), poetul vede semnele viitoarei furtuni:

Ci-n pacea obidirii voastre
Ca-ntr-un întins adânc de mare,
Trăiește-nfricoșatul vifor
Al vremilor răzbunătoare.

Patru sunt cuvintele-cheie ce revin mai des ca metafore simbolice, în poeziile sale, semnificând unitatea națională: *vis, nuntă, noroc și sărbătoare*, devenind uneori un leit-motiv.

Octavian Goga a fost un deschizător de drumuri noi, un stegar al ideii de unitate națională, un crainic al dezrobirii Ardealului, un inel în lanțul continuității istorice, în procesul complex de consolidare a conștiinței naționale românești.

Însuși N. Iorga a recunoscut că Octavian Goga a fost un luptător pentru făurirea statului național român, unitar, independent și suveran:

„Întâi, în loc de a căuta rostul românilor de dincolo de Carpați în cadrele monarhiei austro-ungare, așa cum era sau așa cum unii vișători voiau s-o prefacă, domnul Octavian Goga a înțeles, a spus limpede, a susținut, împotriva tuturor și cu riscul libertății sale și al întregii sale cariere acolo, un lucru, că românii nu sunt făcuți acolo pentru a trăi în cadrele unei vechi monarhii medievale, ci pentru a trăi în țara lor viața lor liberă“.

„Trebuia, totuși — spunea Octavian Goga — pe lângă această frățietate a păturii populare, trebuia și conștiința unității de aspirații“. Crezul, trâmbeța fermecată, simțea solidarității militante, focul pururea frez, fluidul miraculos a fost literatura.

În 1915 a deținut la ziarul *Epoca* o rubrică „Ardealul vorbește“ ținând spre idealul unității naționale, scriind articole construite pe o logică imbatabilă, ținând discursuri avântate și componând poezii energice, fiind nerval neodihnit al intrării în acțiune:

„Ori intră România în acțiune ca să se măntuiască pe sine, — scria el — ori rațiunea de a fi a românismului din Ardeal este cu desăvârșire stîrbită“. Și la fel în poezii, ca: *Latinitatea strigă din tranșee*.

În coloanele revistelor *Lucafărul* și *Țara noastră*, în poezii, conferințe și articole, Octavian Goga a făcut să răsună glasul obidit al unui întreg popor, făcând din opera sa o școală a întăriri conștiinței naționale. În conferința: *Ideea națională* spunea: „Ne-am zis: noi suntem precursorii unității unui popor, noi trebuie să ne jermim pentru crezuna lui, trebuie să facem din hecatonbele noastre piedestalul gloriilor de mâine... Ca un reflex al instinctului popular și ca o rezultantă a evoluției de veacuri, se întâmplă în toate inimile lozina Unirii...“

Gândul și fapta în simțire și cuvânt și-au găsit o expresie unică în scrisul lui Octavian Goga. „Dangăt de clopot, hăulit de munte, chiot de flăcăi, chemare la luptă, prinse toate într-un ritm bărbătesc de o rară energie fac din acest stil cea mai însemnată contribuție ardelenă la stilul românesc“ (Ion Breazu).

„Sufletul românesc — scria în 1919 Octavian Goga — îndurerat în pragul fiecărui an nou visa: o vreme nouă. Această lungă așteptare, moștenită din bătrâni, s-a împlinit acum (...). Poporul român intră în drepturile lui firești, ajunge stăpân la el acasă (...). În aceste clipe mintea și inima noastră trebuie să-și adune tot ce are mai bun, ca să poată găsi calea de mâine...“.

Sinteza poetică originală, pătimirea Ardealului și-a găsit în Octavian Goga cântărețul inspirat și unic.

Sfânta Liturghie — Marea lubire (X)

— TAINĂ ŞI COMUNIUNE —

Pe măsură ce misterul euharistic se dezvăluie tot mai mult şi se simte ca o adiere divină, credincioşii Bisericii sunt antrenati întru comuniune şi stimulati în evlavia lor, prin îndemnul repetat şi stăruitor al preotului, ca: „iară şi iară cu pace Domnului să ne rugăm...” Şi el însuşi, se roagă în taină, ca: „să primească Dumnezeu, rugăciunea noastră... să ne audă pe noi şi să fie milostiv, întru mulţimea bunătăţii Sale...” Şi continuă în a doua rugăciune, de taină, zicând: „Dăruieşte, Dumnezeule, şi celor ce se roagă împreună cu noi spor în viaţă, şi credinţă şi în înţelegerea cea duhovnicească. Dă lor să-Ţi slujească totdeauna cu frică şi cu dragoste şi întru nevinovăţie şi fără de osândă să se împărtăşească cu Sfintele Tale Taine şi să se învrednicească de cereasca Ta Impăraţie!”

După răspunsul credincioşilor: „Doamne miluieşte-ne”, preotul zice cu glas tare: „*Inleplecune*”, atenţionând credincioşii prin aceasta, să fie cu toată luarea aminte, pentru „Ca sub stăpânirea Ta, totdeauna fiind păziţi, Ţie slavă să înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.”

Îndată după „Amin”, rostit de credincioşii Bisericii, ei, într-o desprindere din cele vremelnice, cântă „HERUVICUL”, o tainică şi cutremurătoare cântare, în timpul căreia comunitatea Bisericii pământeste se înfrăţeşte cu cele îngereşti, închipuind tainic pe Heruvimi, aducând cântare şi preamărire Sfintei Treimi, cu îndemnul ca „toată grija cea lumească de la noi s-o lepădăm”.

În timpul acestei cântări, de o deosebită vibraţie sufletească, preotul, în altar, se roagă în taină zicând: „Ni-meni din cei legaţi cu poftă şi cu desfătări trupeşti, nu este vrednic să vină, să se apropie, sau să slujească Ţie, Impărate al slavei; căci a sluji Ţie este lucru mare şi înfricoşător chiar pentru puterile cele cereşti. Dar toţi pentru iubirea Ta de oameni cea negrăită şi nemăsurată... pe Ţine Te rog, Cel ce singur eşti bun şi binevoitor, caută spre mine păcătosul şi nevrednicul robul Ţău şi-mi curăţeşte sufletul şi inima de cugete violente; învredniceşte-mă, cu puterea Sfântului Ţău Duh, pe mine, cel ce sunt îmbrăcat cu harul profeţiei, să stau înaintea sfintei Tale mese acesteia şi să jertfesc sfântului şi preacuratul Ţău Trup şi sumpul Ţău Sânge. Căci în Ţine vin, plecându-mi grumajii mei şi mă rog Ţie: Să nu întorci faţa Ta de la mine, nici să mă lepezi dintre slujitorii Ţăi, ci binevoieşte să-Ţi fie aduse darurile acestea de mine păcătosul şi nevrednicul robul Ţău. Că Tu eşti Cel ce aduci şi Cel ce Te aduci, Cel ce primeşti şi Cel ce Te împarţi, Hristoase, Dumnezeul nostru şi Ţie mărire înălţăm...”

Preotul nu se aduce numai pe sine, cutarurile, ci el aduce şi se aduce împreună cu adunarea Bisericii, fără de care nu poate fi posibilă aducerea jertfei. El, preotul este chemat ca să aducă întru Hristos, o comunitate de credincioşi şi cu ei împreună se înfrăţească, ca jertfă lui Hristos, întru unitatea credinţei. El este inima comunităţii bisericiceşti care bate pentru Hristos şi pompează sângele credinţei, în fiecare persoană, înfrăşându-se ca o jertfă vie înaintea lui Hristos Domnul nostru.

Când preotul se roagă Domnului, ca să binevoiască să-I fie aduse darurile acestea „de mine păcătosul şi nevrednicul robul Ţău”, se identifică tainic cu Hristos, „Că Tu eşti Cel ce aduci şi Cel ce Te aduci”. Iar „a afirma această identitate, a o arăta şi a o împlini în Taina Euharistiei, este chemat şi pus numai preotul. Tocmai acesta este şi sensul acestei rugăciuni uimitoare, că Preotul poate împlini această slujbă numai fiindcă Preoţia lui nu este „a lui”, nu este „altă” faţă de Preoţia lui Hristos, ci este aceeaşi, unica şi nedespărţită Preoţie a lui Hristos care trăieşte veşnic, se împlineste veşnic în Biserica — Trupul lui Hristos — în a uni în Sine pe toţi cei ce cred în El... (şi), preotul nu numai că nu se separă pe sine de adunare, ci dimpotrivă, arată unitatea sa cu această adunare — ca unitate a Capului cu Trupul” (Alex. Schmemmann: Euharistia... p. 119, op. cit.). El, preotul este alesul comunităţii bisericiceşti şi chematul lui Dumnezeu, ca să fie împreună cu credincioşii în acelaşi duh de rugăciune.

De aceea, se închină, de trei ori, rostind încet şi cu tainic fior: „Noi, care pe Heruvimi cu taină închipuim şi făcătoarei de viaţă Treimi întreit — sfânta cântare aducem, toată grija cea lumească să o lepădăm”. Această întreită mărturisire, este întreita confirmare a ceea ce credincioşii, în adunarea Bisericii, au exprimat cântând: „Noi, care pe Heruvimi, cu taină închipuim...”

În acest rol cutremurător, preotul este capul văzut al Adunării Bisericii, respectiv, partea văzută a lui Hristos. Cel ce vine să se jertfească, după cum pâinea şi vinul sunt — ca materie — partea văzută a Trupului şi Sângelui real al lui Hristos, Cel ce le va întrepătrunde cu Dumnezeirea, reactualizând prin Taina Euharistică, jertfa de pe Golgota şi prefăcându-le, prin trimiterea Sfântului Duh, în Trupul şi Sângele Său.

În timpul cântării heruvimice, după rostirea încet a rugăciunii de mai sus, tânăiază altarul, biserica şi credincioşii, din faţa altarului, pentru ca buna mireasmă să îndepărteze miasma gândurilor străine şi toţi să fie deschişi, cu toată curăţia, ca un cosmos înveşmântat în farmecul creaţiei, pentru a-L primi pe Cel ce vine să jertfească şi să se jertfească pentru mântuirea oamenilor. Tămăind, preotul conştient şi cutremurat de apropierea momentului, îşi continuă rugăciunea de umilinţă şi nevrednicie, prin rostirea Psalmului 50, pentru ca Dumnezeu să-l miluiască şi să-l învrednicească de-a purta darurile care se vor preface în Trupul şi Sângele Domnului.

După tămăuire, preotul se întoarce în sfântul altar şi se închină de trei ori în faţa Sfintei Mese, zicând: „Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine păcătosul şi mă miluieşte”, după care sărută sfântul antimis, ca mormânt al Domnului şi sfânta cruce, pe care a fost răstignit Domnul, întorcându-se, în duhul păcii şi al comuniunii de iubire, către credincioşii şi aplaudându-şi capul, în semn de împăcare, îi îndeamnă: „ridicaţi mâinile voastre la cele sfinte şi binecuvântaţi pe Domnul.”

După ce se îndreaptă spre proscomidie, se închină acolo, iarăşi de trei ori, zicând: „Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine păcătosul şi mă miluieşte” şi sărutând şi ridicând „Aerul”, ca un simbol al naturii cosmice care-L înveleşte încă, şi-l aşează pe umeri, ca o descoperire în parte a lui Hristos, Cel ce se apropie de Jertfa cea Mare. Apoi luând sfântul disc cu Agneţul şi cele din jur, în mâna stângă, îl ridică la frunte, iar în dreapta sfântul potir, în care turnase vin şi apă şi ţinându-l la nivelul inimii, face vohodul sau intrarea cea mare. Aşa cum paşii preotului slujitor, la această mare intrare, sunt aproape de neperceput, nu trebuie uitat că şi evenimentele care se înscriu în acest scurt răstimp liturgic, se desfăşoară, dureros, pe parcursul unei întregi săptămâni, Săptămâna cea Mare sau a Patimilor, începând cu Intrarea în Ierusalim şi până la răstignirea şi îngroparea. În realitate, acesta este drumul spre Marea Jertfă, a Omului şi Dumnezeu, Iisus Hristos. De aceea, acolo unde preoţii slujesc în sobor, ei poartă în această procesiune, în mâinile lor şi uneltele răstignirii: crucea, suliţa, linguriţa, ca o consacrare a tot ce a contribuit la Patimile Domnului.

Nu trebuie uitat, că alături de „Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii” (In. 29), precum în Săptămâna Patimilor, stau în jurul Sfântului Agneţ, de pe disc, şi-L înconjoară: Maica Domnului, îndurerată,

cele nouă cete de îngeri şi mărturisitori, ierarhi şi conducători, mulţimea din „miride” a celor pomeniţi şi viii şi morţii, toţi urcând Dealul Căpătării, în urma Fiului lui Dumnezeu, care-şi poartă Crucea răstignirii şi a izbăvirii noastre.

Cu ce simţăminte sufleteşti însoţeşti, tu, credinciosule, acest alai al răstignirii Domnului? Unde e suspinul durerii pentru propriile păcate? Priveşte cu ochii sufletului cum unii strigă în urma lui Hristos cuvinte de ocară, alţii suspină şi plâng... O Veronică îi întinde mahrama sa şi şterge sudoarea cu picuri de sânge a Sfintei Feţe, iar El, Cel condamnat pentru păcatele noastre, urcă spre Golgota, Altarul Jertfei supreme.

Într-un popas de cumpănă, preotul liturghisitor, respectiv soborul, se opreşte în mijlocul bisericii şi după pilda tâlharului de pe cruce, care cu smerenie a zis lui Iisus: „Pomeneste-mă, Doamne, când vei veni în Impăraţia Ta” (Lc. 23, 42), face pomeniri pentru conducerea bisericească şi civilă, pentru cinul proeşesc şi călugăresc, ctitorii şi binefăcătorii sfântului locaş, pentru ostaşii şi eroii ţării, pentru cei ce au adus aceste sfinte daruri, pentru cei adormiţi din neamurile noastre şi pentru toţi dreptmăritorii creştini (cf. Liturghier cit., p. 115—116).

În comunitatea Bisericii, sunt din nou prezenţi şi viii şi morţii întru aşteptarea harului mântuirii. Participarea aceasta nu e o pasivitate de spectator, ci este o integrare sufletească în toată mişcarea de sacralizare a momentelor. „Credincioşii participă la misterul liturgic şi primesc în ei demnitatea de martori oculari ai evenimentelor care ies din paginile Bibliei. Harul liturgic ne plasează în timpul sfânt care ne face contemporani ai faptelor Sale” (Paul Evdokimov: Rugul aprins. Trad. de Diacon Prof. Teodor V. Damşa, Timişoara, 1994, p. 64). De aceea, la Intrarea Mare, „credincioşii (stau) în genunchii, reprezentând cortegiul lui Hristos — rege, preot şi victimă...” (idem, p. 81).

Cum ne simţim şi cum ne manifestăm în aceste cutremurătoare clipe? Să nu se aştepte ca preotul să treacă pe lângă toţi şi să-i atingă cu potirul sau cu veşmintele, el fiind de-acum „Omul durerii”, reprezentând în chip văzut pe Cel care, în mare suferinţă şi durere, urcă mereu înainte, „ca un miel spre junghiere”, spre Golgota răstignirii. Heruvicul din Sămbăta Mare, ca poezie imnografică de-o expresivitate impresionantă, marchează acest traseu dramatic prin cuvintele: „Să tacă tot trupul şi să stea cu frică şi cu cutremur şi nimic pământesc întru sine să nu gândească, pentru că Impăratul împăraţilor şi Domnul domniilor merge să se junghie şi să se dea pe sine mâncare credincioşilor. Şi merg înaintea Lui, cetele îngereşti, cu toată căpetenia şi puterea, heruvimii cei cu ochi mulţi şi Serafimii cei cu câte şase aripi, feţele acoperindu-şi şi cântând cântare: Aliluia, Aliluia, Aliluia” (Triod cit., p. 675), adică Lăudaţi pe Domnul... Liturghia fiind astfel, nu numai jertfa împăcării omului cu Dumnezeu şi mijloc de cerere, ci este şi Euharistia, adică mulţumire adusă lui Dumnezeu, pentru toate câte ne-a dat nouă, ca şi noi aducându-ne jertfă bine primită, să fim cu toţii una întru Hristos-Trupul Său, de unde şi preamărirea lui Dumnezeu, zicând: Aliluia! Aliluia, Aliluia!

De aceea, deodată cu încheierea Vohodului mare şi intrarea prin uşile împărăteşti, cu Cinstitele Daruri, toată comunitatea Bisericii, pătrunsă de bucuria venirii tot mai văzute, a Impăratului Ceresc, între noi, cântă cu toată simţirea sufletului: „Ca pe Impăratul tuturor, să primim pe Cel înconjurat în chip nevăzut de cetele îngereşti. Aliluia, aliluia, aliluia”.

Şi dacă la Vohodul mic — intrarea cu Sfânta Evanghelie, s-a rugat preotul, „ca împreună cu intrarea noastră să fie şi intrarea sfinţilor îngeri”, la Vohodul mare, sau la această intrare a Impăratului Ceresc, sunt de faţă, în cip nevăzut, toate cetele îngereşti şi preotul însuşi păşeşte prin văpaia acestei lumini cereşti, înconjurat de sfinţii îngeri.

Momentul, în grandoearea lui, devine copleşitor şi-l dispune pe credinciosul adevărat al o desprindere din grilele vremelnice, trăind aieva, traiectoria pătimirii, pe care o contemporanează în sufletul său, simţindu-se pe durata Vohodului Mare sau a procesiunii cu Sfintele Daruri, în urmele Domnului, care face ultimul drum, înainte de Patima Sa, din Vitania la Ierusalim, cu Intrarea triumfală în Cetatea Sfântă, unde Fiul Omului trece prin mâinile oamenilor păcătoşi, care-L bruschează, iar „ostaşii şi comandantul şi slujitorii arhierei au prins pe Iisus şi L-au legat” (In. 18, 12) şi L-au dus „de la Ana la Caiafa” şi a fost palmuit şi legat şi dus în pretoriu, în faţa lui Pilat, ca într-un simulacru de proces să-L judece.

„Pilat a luat pe Iisus şi L-a biciuit şi ostaşii împletind cunună de spini L-au pus-o pe cap şi L-au îmbrăcat cu o mantie purpurie” (In. 19, 1—7) şi L-au batjocorit şi L-au palmuit.

Şi astfel stau faţă-n faţă: Smerenia cu trufia, Atotputernicul Impărat al cerului şi al pământului, în faţa puterii pământestii; Cel care S-a micşorat pe Sine, ca să ridice pe Adam cel căzut. Şi... Pilat n-a văzut în Fiul Omului, pe Fiul lui Dumnezeu, ci L-a scos şi L-a arătat mulţimilor, în haină de ocară, zicând: „Ecce Homo! (Iată Omul!)” (In. 19, 5). Şi sub presiunea laşităţii, iarăşi L-a dus în pretoriu spre judecata de moarte, predându-L lor „ca să fie răstignit” (In. 19, 16), încoronându-şi laşitatea cu tăbliţa pe care „a scris şi titlul şi l-a pus deasupra Crucii... Iisus Nazarineanul, Impăratul iudeilor” (In. 19, 19). Iar toate acestea, se reactualizează, cu amănuntul şi cu toată gravitatea lor, în misterul liturgic, sub ochii Adunării Bisericii. Toţi participăm în culpă; toţi vedem şi ne simţim vinovaţi pentru propriile noastre deficienţe morale, pentru lipsa de mai multă iubire întroată şi peste tot, pentru propriile noastre păcate.

Dacă ne-am adunat şi am răspuns la chemarea tainică a Duhului Sfânt, e pentru că toţi aşteptăm mila răscumpărării noastre, prin Jertfa Mult Milostivului Dumnezeu, Iisus Hristos.

Pr. Todor Nichifor

*Scoilok - Martiri
din Decembrie 1989*

Cei vii pomenim pe cei morţi — de Ziua Lor
Şi trăim în nădejdea invierii morşilor...
Primeşte-i în Slava Nemuririi, Doamne —
Că-i cunosti şi-n suflet; dar şi după ranel...

Azi sunt alte rane; dar e acelaşi sânge
Bolnavi de „Libertate”, inima se frânge!...
Vă jurăm credinţă, cu recunoştinţă
Şi sosim la Voi, doar ca o suferinţă!...

Ce putem noi oare, să Vă aducem Vouă?!...
Zămbete printre lacrimi, — picături de rouă!...
... La pragul săvârşirii Voastre ne-nchinăm,
Că ne-aţi dat „Libertatea”, pe care-o adorăm!...

Cu ranele Voastre pe toţi ne-aţi vindecat
Şi cu moartea Voastră, pe toţi ne-aţi înviat!...
Pr. Lăudatu Vasilescu

PLINIREA FĂGĂDUINTELOR

Spre deosebire de religiile care i-au premers şi care în esenţa lor se caracterizează prin „eterna întoarcere” la izvoarele mitice, precum şi desfăşurarea lor în cicluri istorice, revenind mereu la aceleaşi arhetipuri vizionari care au ştiut să scruteze istoria, transmitând prezentul în viitor, menţinându-l într-o permanentă tensiune către **plroma** — împlinirea lumii şi a omului în Hristos.

Naşterea Domnului este împlinirea în concret a făgăduinţelor făcute de Dumnezeu omului de-a lungul întregii sale istorii, şi cine este cât de cât familiarizat cu Sfintele Scripturi va trebui să recunoască că aşteptarea momentului când Dumnezeu va veni între oameni în chip omenesc, este una din ideile de bază ale Vechiului Testament. Promisiunea trimiterii Izbăvitorului neamului omenesc o întâlnim încă din primele pagini ale Sf. Scripturi, îndată după căderea în păcat a îngerilor oameni: „Duşmănie voi pune între tine şi între femeie, între sămânţa ta şi sămânţa ei; aceasta îţi va zdrobi capul, iar tu îi vei înţepa călcăiul” (Fac. 3, 15). Sf. Scriptură accentuează că Mesia „trimisul Domnului”, va odrăslî din neamul lui Avraam şi în el se vor binecuvânta toate neamurile pământului.

Cu cât pătrunzi mai mult în paginile Sfintei Scripturi a Vechiului Testament, cu atât se conturează mai clar ideea venirii lui Dumnezeu în lume ca Mântuitor, şi nu poţi fi decât impresionat de precizia detaliiilor care se referă la evenimentele concrete din viaţa Lui. „Va veni Impăciitorul, căruia I se vor supune toate popoarele. Acela îşi va lega de viţă asinul său. Spăla-va în vin haina sa şi în sânge de strugure veşmântul său” (Fac. 49, 50).

Cu extraordinară clarviziune, cartea Iov vorbeşte despre venirea Răscumpărătorului, precum şi despre veşnicia vieţii de dincolo de moarte: „Dar eu ştiu că Răscumpărătorul meu este viu şi că El, în ziua cea de pe urmă, va ridica din pulbere acest trup al meu care se destramă” (Iov 19, 25).

Isaia profetul, cel supranumit „evangelistul Vechiului Testament”, cu aproape 700 de ani înainte de Hristos va indica cu precizie locul unde se va naşte „Căci din Sion va ieşi legea şi cuvântul lui Dumnezeu din Ierusalim. El va judeca neamurile şi la popoare fără de număr va da legile sale” (Isaia 2, 3—4); şi prezice naşterea sa în chip minunat din pânţec de fecioară „Pentru aceea Domnul meu vă va da un semn: Iată Fecioara va lua în pânţec şi va naşte Fiu şi vor chema numele Lui Emanuel” (Isaia 7, 14); se va naşte din „seminţia lui David şi va împărăţi peste lume; va săvârşi lucrări şi fapte care vor întrece înţelegerea omenescă: „Atunci se vor deschide ochii celor orbi, şi urechile surzilor vor auzi” (Isaia 35, 5). „Poporul care locuia în întuneric a văzut lumină mare şi voi ce locuiţi în latura umbrei morţii, lumină va străluci peste voi... căci Prunc s-a născut nouă, un fiu s-a dat nouă a căruia stăpânire e pe umerii lui... şi mare va fi stăpânirea lui şi pacea lui nu va avea hotar” (Is. 9, 1—6). Parcă vedem aieva în faţa noastră icoana Naşterii Domnului, şi toţi acest minunat tablou a fost zugrăvit cu aproape 700 de ani înainte de naşterea lui Hristos. Dar Isaia a descris nu numai tabloul naşterii, ci cu aceeaşi limpezime vorbeşte

despre suferinţele şi moartea Lui „Spatele l-am dat spre bătăi şi obraji spre palmuiri, şi faţa mea nu am întors de la ruşinea scuipărilor” (Is. 50, 6). A prezis jertfa sângeroasă de pe cruce: „Ca un miel spre junghiere s-a adus, şi ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund aşa nu şi-a deschis gura sa... pentru fărădelegile poporului a fost adus spre moarte” (Is. 53, 7—9).

Cu precizie aproape matematică, proorocul Daniil prevesteşte timpul când va veni Mesia, precum şi locul în care se va consuma drama răstignirii „După cele şazeci şi două de săptămâni, Cel-Uns va pieri fără să se găsească vreo vină în el, iar cetatea şi templul vor fi distruse, împreună cu o căpetenie” (Dan. 9, 26). Un alt mare prooroc al Vechiului Testament — Mihea —, va indica cu exactitate locul în care se va naşte Hristos: „Şi tu, Betleeme Efrata, mic eşti între miile lui Iuda, din tine va ieşi stăpânitor peste Israel, iar obârşia lui este dintru început, din veşnicie” (Mih. 5, 1).

Fiecare prooroc al Vechiului Testament a realizat în felul său o ieşire din cadrelor înguste ale istoriei omenestii, pe care le-a depăşit prin puterea de a preveni momentul unic şi solemn în care divinitatea se va aşeza în istorie, dar nici unul cu limpezimea şi concreteţea Sf. Ioan Botezătorul, ultimul şi cel mai mare prooroc dinaintea de Hristos „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii” (Ioan 1, 29).

Aşteptat de cei din vechime ca un trimis al cerului, ca împăciitorul omului cu Dumnezeu, prevestindu-i-se timpul şi împrejurările deosebite în care se va naşte, de multe ori cu precizie şi rigoare aproape matematice, Naşterea Domnului Hristos este împlinirea dorului arzător dintotdeauna al omenirii după Dumnezeu.

Pr. N. Stoia

Şi totuşi dreptatea învinge: David şi Goliat

(Lecţie de religie)

1. Organizarea clasei pentru lecţie (rugăciunea de intrare în clasă, pregătirea materialului didactic).
2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.
3. Legătura cu lecţia precedentă, sau cu cunoştinţele anterioare.

Vă amintiţi desigur că poporul Israel, aşezat în mijlocul unor popoare păgâne, a avut dese conflicte armate cu acestea. Intr-una din luptele cu filistenii, se evidenţiază un personaj deosebit.

4. Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite (se va scrie pe tablă).

Vom vedea în lecţia de astăzi că: „Totuşi dreptatea învinge” în lupta dintre David şi Goliat.

5. Divizarea învăţărilor. Comunicarea noilor cunoştinţe

Pe vremea aceea (sec. XI î.d.H.) la conducerea poporului Israel, era Saul, numit rege de către Samuel.

Fiind atacaţi de filistenii, au venit în luptă în Valea Stejarului. De o parte a văii, pe un munte erau filistenii, iar pe cealaltă parte erau israelitenii. Se pregătea o luptă foarte grea. Pentru a fi siguri de victorie, filistenii au apelat la o vicienie. Astfel, un om de mărime gigantică din armată, pe nume Goliat a ieşit în faţa evreilor, provocând la bătaie şi spunând, „Că dacă vreun israelit îl va învinge, biruinţa va fi de partea lor şi invers, dacă va învinge el, succesul bătlăiei va aparţine filistenilor.” Dar nimeni nu avea curajul să-l înfrunte. Era oare poporul evreu un popor puţin curajos? Desigur că nu, dar acest om era un uriaş îmbrăcat în zale, cu un coif pe cap, cu sabie şi cu o suliţă al cărui vârf bine ascuţit, ameninţa strălucind sfidător în bătaia soarelui. Toţi câţi s-au luptat cu el, au fost învinşi.

În tabăra israelitenilor se aflau şi fiii lui Iesei. Ei

aveau un frate mai mare, pe nume David care a rămas pe câmp să păzească turma de oi. Ca păstor s-a dovedit a fi destoinic. Cu o singură praştie de piele a reuşit să omoare un urs şi un leu, când oile sale erau atacate.

Într-una din zile, Iesei l-a trimis pe David, cu nişte pâine şi brânză, la fraţii săi. El dorea mai ales să primească veşti de la fiii săi.

Ajunând pe front, David îl văzu şi el pe Goliat, înaintând între cele două tabere, ameninţând, şi, ce era mai grav, adresând cuvinte de ocară Dumnezeului lui Israel. Făcu aceasta timp de 40 de zile. David îl iubea mult pe Domnul, iar cuvintele rele ce le auzea erau de neiertat, determinându-l să pornească împotriva trufluşului Goliat. După ce a primit încuviinţarea de la Saul, s-a pregătit de luptă. A fost înarmat cu sabie şi suliţă, i s-a pus armură şi chiar coif. Dar când să facă primul pas, toate acestea erau atât de grele, încât nici nu se putea mişca... Renunţând la acest echipament militar, şi-a luat praştia şi câteva pietre netede şi ascuţite. Se înfrăţişa înaintea uriaşului Goliat în ţinuta sa de păstor. Nici un filistean nu şi-ar fi putut imagina că tocmai el vrea să se opună puternicului Goliat, când au fost atăpă înaintea lui, mult mai vitezi, care au trecut prin ascuţitul suliţei înfricoşătoare. Nici unul dintre ei nu bănuia măcar, că acel cu care se va lupta Goliat, este de fapt Dumnezeu, cel batjocorit de el. David îl iubea pe Domnul, şi aşa cum am mai spus, cei ce ei nu sunt lăsaţi singuri atunci când porneşte la luptă în Numele Lui. David nu s-a temut de Goliat, nici de armele lui. Dar lupta părea pierdută înainte de a începe... Cum ar putea un copil să-l înfrunte pe Goliat? Dar David

(Continuare în pag. 5-a)

Preot prof. Sorin Cosma

Dreptate dumnezeiască, dreptate pământească*

Domnul ministru al Justiției,
Domnul procuror general al României,
Prea Cucernicilor Părinți,
Doamnelor și domnilor,

Ne-am rugat și am chemat peste Instituțiile de împărțire a dreptății pe care le inaugurem astăzi în Săliște binecuvântarea și tot ajutorul lui Dumnezeu.

Aș vrea să felicit Ministerul Justiției că a ales, și Săliștea că a fost aleasă să aibă din nou o Judecătorie cu celelalte instituții aferente, după aproape o jumătate de secol de la desființarea lor de către regimul trecut care, parcă n-ar mai fi avut nevoie de dreptate. De fapt nu era așa, dar dreptatea o făcea în general altceva decât organele calificate pentru aceasta, o făcea un organism politic, „partidul unic”, în interesul ideologiei sale și nu potrivit cu dreptatea. Așa s-a umplut țara cu nevinovați închiși, torturați, fără vinovății reale, dintre care mulți nu s-au mai întors la casele lor, ori s-au întors marcați pentru toată viața, imbolnăviți de spaime, dezumanizați.

Trăim pe pământ cu **neliniști și speranțe**. Oamenii răi și regimurile rele ni le întrețin și ni le înmulțesc. Nedesăvârșirile de aici ne fac să sperăm într-o desăvârșire finală, măcar **Dincolo**, în Împărăția lui Dumnezeu, în ceruri. Nu putem trăi fără speranța într-o dreptate finală, într-o încheiere echitabilă.

Fericitul Augustin spunea: **Inquietus est cor nostrum, donec requiescat in Te Domine**. Neliniștită este inima noastră, până nu se va odihni în Tine, Doamne.

Dintre toate relele de pe pământ, parcă, cel mai mult ne revoltă **nedreptatea**. Dreptatea se va face dincolo, dar noi o dorim și aici, pe pământ. Toți simțim că avem nevoie de ea. Că avem dreptul la ea. Că e esențială existenței omului dotat cu rațiune și simț moral.

Avem în noi înșine o instanță morală, **CONȘTIINȚA**.

Dar uneori se pervertește. Ne împacăm prea ușor și prea adesea cu greșelile noastre, chiar și atunci când dreptatea funcționează în noi, dar funcționează mai ales față de greșelile altora. Suntem adesea slabi și ne îndreptăm slăbiciunile. Ba chiar sunt unii care, precum se spune în Scriptură, **„de Dumnezeu nu se tem, și de oameni nu se rușinează”**. Iată, de ce au trebuit să apară și să se formuleze coduri morale, întotdeauna religioase, pentru că aveau nevoie de autoritate divină. Să fie absolute. Să fie infailibile. Pentru noi creștinii, Codul moral prin excelență este Sfânta Scriptură. Să ne aducem aminte de „Cele zece porunci” din Vechiul Testament, și de întreaga învățătură a Mântuitorului Iisus Hristos din Noul Testament.

Cu voia lui Dumnezeu s-au întemeiat prin urmare instanțele de menținere a ordinii morale și de judecată a celor ce o calcă.

Și Dumnezeu ne va judeca. Îl și numim „**Dreptul Judecător**”. În cele din urmă trebuie să învingă și să se așeze pentru eternitate dreptatea.

Judecătorii și Judecătoriile anticipează pe pământ și încearcă să realizeze **dreptatea**. În acest sens, sunt factori de bună funcționare a lumii, instanțe de discernământ, potrivit cu dreptatea. Se știe că unul din atributele lui Dumnezeu este și acela de a fi **drept**. După acest model trebuie să fie judecătorii. Criteriile lor trebuie să fie cât mai aproape de cele divine. Cred că Judecătoria e una din cele mai importante Instituții din lume. Ea face să funcționeze societatea. Să nu se ajungă să fie **Homo homini lupus**, omul lup pentru om.

Judecata, la Dumnezeu și la oameni, are ca termen imediat asociat, cuvântul dreptate. Altfel n-ar fi judecată, ar fi opresiune. Gândirea populară a ajuns la principiul, religios de altfel, **„După faptă și răsplată”**. E un principiu de inspirație divină. Pe pământ și în ceruri.

Există în gândirea și practica religioasă și pocăința, iertarea. Delicată problemă, pentru judecători. E mai ușor de rezolvat din scaunul de judecată al preotului, la spovedanie, păcatul mărturisit și promisiunea că nu va mai fi făcut, și că acolo unde e posibil cel care a cauzat daune le va despăgubi, poate fi iertat. La o judecătorie omească operează însă criterii mai dure. De aceea se pune și în religie întrebarea: Când operează iertarea, și când operează dreptatea?

Fără să fiu exhaustiv, să încerc adică să tratez aici întreaga problemă — timpul e prea scurt — aș spune simplu: în relația cu Dumnezeu operează căința. În parte, și în judecata oamenilor, în relațiile dintre persoane. Dar chiar și în fața tribunalelor se acordă circumstanțe atenuante în cazurile de sinceritate și părere de rău.

Un principiu călăuzitor în pronunțarea Judecățiilor personale, între oameni, și cele intermediare de Judecători în instanțe, le diferențiază esențial. Creștinește te iert pentru ce mi-ai făcut mie, poate spune cel lezat. Dacă o spune și în instanță, poate urma împăcarea părților. Dar nu totdeauna. Și nu în întregime.

Dar pentru ceea ce ai făcut societății, trebuie să se pronunțe o instanță de judecată. Aici nu mai operează iertarea. Altfel s-ar pierde busola și s-ar destabiliza viața socială. Dar repet: acestea sunt doar câteva considerații fugare, și nu elemente exhaustive normative.

Cu prilejul inaugurării Instanțelor de judecată din Săliște, v-aș ura, domnilor Judecători, să fiți drepți.

Fiat iustitia, pereat mundus (să se facă dreptate chiar de ar fi să piară lumea), presupune să se asigure și dreptatea nevinovatului.

Mare răspundere aveți, Domnilor Judecători. Toți știm ce gravitate comportă erorile judiciare. Judecătorul trebuie să aibă somnul bun. Conștiința curată că a făcut dreptate. Dubiul să opereze întotdeauna în favoarea invinutului. Se întâmplă uneori și erori. Poate că e cel mai cumplit lucru de pe lume. Și în judecata tribunalelor și în judecata noastră, a unora despre alții.

Mai sunt apoi cazuri extreme, în care unii, deși nevinovați, nu se pot apăra. Atunci ei zic: **Trebue să existe un Dumnezeu care, finalmente, să facă dreptate!** Măcar în cer. Disperarea celui lipsit de apărare și de dreptate constată necesitatea existenței lui Dumnezeu. În Apologetică — dovedirea existenței lui Dumnezeu prin argumente raționale — acesta este argumentul moral.

Nu concepem nedreptatea la infinit. Trebuie să existe o dreptate, zicem, când se abat peste noi nedreptăți. Dar cred că e bine să facem dreptate și aici. Aici, pe pământ, e deconcertantă, cumplită.

Iată ce mare răspundere le revine Judecătorilor. Iată de ce trebuie evitate erorile judiciare.

Se povestește că undeva într-o localitate din Franța, în urma unei crime, s-a constatat că în preajma locului crimei n-a fost văzut decât preotul locului. A fost acuzat, a negat, dar judecătorilor li s-a părut că el ar fi fost criminalul. L-au condamnat la moarte prin spânzurație și sentința a fost executată în fața tuturor locuitorilor micului oraș. Judecătorilor li s-a părut că probele erau concludente.

Peste un număr de ani o bătrână s-a prezentat la judecător și a mărturisit că ea fusese criminala, și nu preotul care fusese condamnat pe nedrept. Bătrâna nu putea să moară din cauza muștrărilor de conștiință.

Dar situația era și mai complicată.

Bătrâna a spus că e muștrată de conștiința mai ales pentru că, a doua zi după crimă ea li mărturisise preotului fapta, iar preotul n-a divulgat secretul spovedaniei, cu prețul vieții sale. Atunci, a spus bătrâna, n-a avut curajul să-și mărturisească judecătorilor fapta și a lăsat să fie condamnat preotul.

Nu știu cum ar fi trebuit judecat în cazul acesta: Cred însă că deducția nu e întotdeauna o probă finală. Dar nu mă amestec. Las judecătorilor toată responsabilitatea, potrivit cu știința și conștiința lor.

De Instituția împărțirii de dreptate este absolută nevoie. Altfel s-ar instala anarhia.

Cândva prin 1945, la examenul de Drept bisericesc la absolvirea Seminarului Nifon din București, profesorul Liviu Stan, universitar sibian, mi-a dat ca temă de absolvire să improvizez o disertație cu subiectul: **Poate exista o societate fără legi și fără să aplice sancțiuni?** — Am reușit „să-l conving” că nu se poate!

Noi toți suntem convingși de aceasta, de aceea salutăm și binecuvântăm reînființarea acestor instituții în Săliște.

Să-mi permiteți să vă citez și câteva texte de cod bisericesc, din Sfânta Scriptură, semne evidente că izvorul dreptului vine chiar din Cartea Cărilor, de la Dumnezeu. Cred că le-ați putea regăsi ușor în codurile penale, în legislația umană, atunci când ea e corect formulată pe baza unor principii absolute.

„Mai bine puțin cu dreptate, decât venituri mari cu strâmbătate” (Prov. XVI, 8). Sunt convins că toți realizați actualitatea acestei sentințe!

„A face dreptate și judecată este mai plăcut Domnului decât jertfele” (Prov. XXI, 3). Iată o delimitare care vine net în favoarea justiției, când e vorba de alea între o jertfă religioasă și o împlinire a dreptății. E mai mare dreptatea, decât o jertfă formală, cu o conștiință încărcată. Dreptatea duce și la pacea conștiinței, cum remarcă profetul Isaia:

„Cel ce umblă pe drumul cel drept se odihnește în culcușul lui” (Isaia 57, 2). Nu ajunge la închisoare. Suntem de altfel atenționați că există și o închisoare veșnică:

„Ziua mâniei (Dies irae) lui Dumnezeu va fi ziua judecării”. Atunci nu va opera mila, ci dreptatea. (Rom. II, 5). De aceea mai spune Sfânta Scriptură: „**Împacă-te cu părașul tău pe cale, ca să nu ajungi la judecată**”. Deci încă aici pe pământ, căci „**Cei răi nu vor putea ține capul sus în ziua Judecării**” (Ps. I, 5).

Sfânta Scriptură e un cod moral plin de avertismente: „**Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată**” (Ecl. XII, 14).

Iată și un sfat — de fapt și acesta un avertisment — pentru judecători, dar și pentru bărfitorii obișnuți: „**Cu ce judecătă judecați, cu aceea veți fi judecați**” (Matei XII, 2).

Se va da socoteală, ne mai spune Sf. Scriptura, **pentru orice cuvânt nefolositor** (Matei XII, 36). Insulta, calomnia, intră desigur în categoria aceasta.

Parlamentele legiferează și bine fac. Poate ar trebui să apeleze și la Sfânta Scriptură, și atunci n-ar mai ajunge să legifereze sau să protejeze păcate evidente, împotriva firii și a legilor fundamentale ale creației (ex. homosexualitatea).

Sfânta Scriptură mai îndeamnă: „**Nu judecați după înfățișare, ci după dreptate**” (Ioan VII, 24). E un apel la obiectivitate și la obiectivitatea legilor în mod egal pentru toți. Părtinirile sunt interzise. Sfântul Pavel ne aduce aminte că **Dumnezeu este iubire, dar că vine Ziua mâniei și a dreptei judecări** (Rom. II, 5), pentru cei care nesocotesc iubirea și dreptatea.

„**Judecata este fără milă pentru cel ce n-a avut milă**” (Iacov II, 13). Încă o dată, „**după faptă și răsplată**”. În cer și pe pământ. Iar dacă se pare că unii scapă pe pământ, se vor întâlni cu dreptatea în cer. Crima, furtul muncii altora, acuzațiile nedrepte, calomnia, defăimarea, toate se vor pedepsi.

Judecătorilor, mai ales, li se cere discernământ absolut, răspundere morală, un simț superior al dreptății și, în cazurile cele mai grele de soluționat, să găsească mijloace de stabilire a dreptății, care să ducă la **concluzii indubitabile**.

Vă voi da un exemplu concludent în această privință, luat din Vechiul Testament:

„Atunci au venit două femei desfrânate la rege și au stat înaintea lui. Și a zis una din femei: Rogu-mă domnul meu, noi trăim într-o casă; și eu am născut la ea, în casa aceea. A treia zi după ce am născut eu, a născut și această femeie, și eram împreună, și nu era nimeni străin cu noi în casă, afară de noi amândouă. Însă noaptea a murit fiul acestei femei, căci a adormit peste el. Și s-a sculat ea pe la miezul nopții și mi-a luat pe fiul meu de lângă mine, când eu, roabă ta, dormeam, și l-a pus la pieptul ei; iar pe fiul ei cel mort l-a pus la pieptul meu; Dimineața când m-am sculat ca să-mi alăptez fiul, iată, el era mort; iar când m-am uitat la el mai bine dimineața, iată a-cesta nu era fiul meu, pe care-l născuserm. Iar cealaltă femeie a zis: „Ba nu, fiul meu e viu, iar fiul tău e mort!” Iar aceasta îi zicea: „Ba nu, fiul tău este mort, și al meu e viu!” Și vorbeau ele așa înaintea regelui. Atunci regele a zis: „Aceasta zice: fiul meu este cel viu, iar fiul tău e cel mort; iar aceea zice: ba nu, fiul tău este cel mort, și fiul meu este cel viu!” Apoi a zis Solomon: „**Dați-mi o sabie**”, și i s-a adus regelui o sabie. Și a zis regele: „**Tăiați copilul cel viu în două și dați o jumătate din el uneia și o jumătate din el celeilalte!**” Și a răspuns femeia al cărui fiu era viu — căci i se tulburaseră toate măruntaiele ei de milă pentru fiul ei: „**Rogu-mă, domnul meu, dați-i ei acest prunc viu și nu-l omorâți!**” Iar cealaltă a zis: „**Ca să nu fie nici al meu, nici al ei, tăiați-l!**” Și regele a zis: „**Dați-i celei dintâi copilul cel viu, că aceasta-i mama lui!**” Și a auzit tot Israelul de judecata aceasta pe care a făcut-o regele. Și au început să se teamă de rege, căci vedeau că înțelepciunea lui Dumnezeu este în el, ca să facă judecată și dreptate” (III Regi, III, 16—28).

Judecătorul are, așadar, Codul penal, dar trebuie să aibă și înțelepciunea lui. Mai ales în cazurile grele. Exemplul lui Solomon e concludent.

Vă urez tuturor Judecătorilor să fiți înțelepți și drepți ca Solomon, inteligenți, ingenioși, în așa fel încât sentințele ce veți pronunța să vă asigure zile și nopți de înșafăție și odihnă.

Fac cele mai bune urări Instituțiilor de împărțire a dreptății care se reînființează la Săliște. Văd în ele instrumente de îmbunătățire a vieții morale a poporului nostru. Am încredințarea că ele vor lucra cu mare responsabilitate și că vor fi termometrul unei vieți sociale demne, responsabile și drepte în această zonă. Cea mai mare bucurie ar fi, totuși, aceea ca Tribunalul să șomeze! Aș fi de acord ca judecătorii să fie plătiți chiar dacă nu au de lucru, numai să nu mai fie delictive și cauze care să ajungă în fața lor. În această privință fac un apel și la Biserica, la prea cucernicilor preoți și la credincioși, să-și rânduiască viața morală potrivit legilor divine, și să meargă numai la biserică, și să nu ajungă în tribunale.

Să fie deschidera după aproape o jumătate de secol a Instituțiilor judecătorești din Săliște sub ajutorul și binecuvântarea lui Dumnezeu. Și să fie mai degrabă factori de educație morală decât de pedeapsă.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei

* Cuvânt la deschiderea instituțiilor judecătorești din Săliște, 5 noiembrie 1994.

Impresii dintr-o călătorie în S.U.A. și Canada

(Urmare din pag. a 2-a)

Vizitarea bolnavilor din parohie la spitale de către preotul lor este ceva obișnuit, am putea spune de la sine înțeles, o obligație chiar. De fapt, porțile tuturor spitalelor sunt deschise pentru toți preoții și pas-torii (chiar și mașinile lor sunt scutite de taxa de parcare în fața spitalelor). Multe au câte o capelă, cu un mic altar și scaune, cărți cu conținut religios. Bolnavul de orice confesiune poate veni aici să se roage sau să stea de vorbă cu „capelanul” spitalului, dacă există (dintre preoții noștri, părintele Ioan Gherman din Cleveland îndeplinește o asemenea misiune). De regulă preoții noștri intră în spitale având cu ei patrafirul și Molitvelnicul pentru a citi o rugăciune bolnavului și enoriașului său; în cazuri grave au la ei și Sfânta Împărășanie. Nu rareori le solicită rugăciuni și credincioșii altor confesii.

De multe ori, preoții sunt chemați pentru sfeștiani, în casele credincioșilor, mai ales când se mută în casă nouă. La Bobotează, preotul îi vizitează pe toți, pentru stropirea casei cu apă sfințită. O misiune destul de grea, căci credincioșii fiind risipiți în diferite zone ale orașului și chiar în afara lui, preotul are nevoie de zile în șir pentru a face sfințirea tuturor locuințelor.

Cu prilejul hramurilor bisericilor se amenajează picnicuri și mese festive, foarte animate, care contribuie la înfrățirea enoriașilor. Uneori aceste sărbători ale hramului bisericii se completează cu programe artistice de dansuri și muzică populară românească. În diverse ocazii, anumite formațiuni de dansuri și muzică populară ale parohiilor noastre participă la manifestări culturale-artistice ale etniilor care locuiesc în orașele respective. Formațiunile de dansuri folosesc costume populare din toate zonele țării noastre. Fără îndoială că aceste manifestări au darul de a ne face cunoscuți în rândul americanilor, care, din nefericire, știu prea puțin despre noi.

Gustările pentru întâlnirile de după Liturghie sunt pregătite de credincioase din parohie. Având toată vesela necesară, tacămuri și cele trebuitoare într-o bucatărie, iar alimentele și răcoritoarele fiind ușor de procurat, credincioșii respective pot aranja cu mult gust toate aceste întâlniri duminicale.

Nu pot fi trecute cu vederea „taberele de vară” pentru tineret de la Vatra. De regulă, sunt organizate pe două cicluri: juniori (anul acesta în iulie) și seniori (anul acesta în august). Băieții și fetele ce provin din familiile românești — dar și dintre ai „convertiților” care depind de Episcopie — în schimbul unei taxe modeste, își petrec aici două săptămâni de vacanță, organizându-se pentru ei lecții de Religie, Limba română, slujbe, excursii etc. Lecțiile sunt predate de preoți mai tineri, dar și de câteva preotese care îndrumă de ani de zile aceste tabere de vară, cum sunt doamnele Anita Lazăr, din Southfield/Detroit și Mary Ellen Rosco din Dearborn Heights, preotese instruite și cu multă afecțiune față de tinerii „cursanți”. P. S. Nathaniel este prezent mereu între copii, însoțindu-i în excursii, în vizită la mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” și chiar la „o înghețată” în orașul apropiat Jackson, renumit pentru acest produs.

Viața monahală. Episcopul Policarp Morușca intenționa să formeze la Vatra și o comunitate monahală, cu călugări aduși din țară. Timpul scurt de păstorie nu i-a îngăduit să-și vadă visul realizat. Abia sub episcopul Valerian, în 1967 se înființează o mănăstire ortodoxă cu hramul „Schimbarea la Față”, în statul Pennsylvania, în apropiere de Elwood City. Cea care a pus mult suflet întru realizarea acestei mănăstiri a fost principesa Ileana a României (fiica regelui Ferdinand și a reginei Maria), care, după două căsătorii, s-a retras aici, departe de România. Sub numele de Maica Alexandra, a condus mănăstirea până la moarte. I-a urmat ca stareță monahia Benedicta Bragă, venită de la Văratec în 1978.

Are o bisericuță frumoasă, în care se slujește numai în limba engleză, preot duhovnic fiind ieromonahul Joseph Morris pentru cele aproximativ 10 maici și surori, toate vorbitoare de limbă engleză, multe din ele convertite.

Pentru că în ultimul timp s-au așezat aici numai maici și surori vorbitoare de limbă engleză, conducerea Episcopiei de la Vatra, împreună cu părintele arhimandrit Roman Bragă, au hotărât să înființeze o mănăstire nouă, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, la aproximativ o jumătate de oră (cu mașina firește), de Vatra, la Rives Junction. S-a cumpărat o proprietate, cu 48 de acri, două case și clădiri anexe, în care s-a amenajat o foarte frumoasă capelă. Părintele arhimandrit Roman Bragă slujește și se roagă zilnic în această capelă, atât în românește cât și în englezește, pentru cele peste zece maici și surori, dar mai cu seamă pentru credincioșii ortodocși români sau de alt neam, deci convertiți, care pot fi întâlniți zilnic în mănăstire. Pentru cei din urmă, anumite ectenii și rugăciuni se rostesc și în englezește, iar predica se ține în ambele limbi. La hramul mănăstirii, sunt prezenți numeroși credincioși, care sunt invitați și la prânz, exact ca la mănăstirile din țară. Părintele Roman Bragă, originar din Basarabia, cleric cult, cu studii teologice superioare în țară, care a cunoscut ani de zile calvarul închisorilor comuniste, cu puterea sa de a convinge, îmbinată uneori și cu un umor sănătos, specific românului, știe să facă „convertiri” și pe continentul american, unde și-a făcut numeroși prieteni și admiratori. Sora sa, schimonahia Benedicta, fostă ani în șir stareță la cealaltă mănăstire, cu studii universitare în țară, este o călugăriță sobră, care cultivă, departe de țară, tradițiile „pașiene” pe care le-a cunoscut la Văratec. Actuala stareță, Gabriela Ursache, venită din aceeași mănăstire, este o maică tânără, energică, dornică de a crea un bun nume mănăstirii pe care o conduce.

În cealaltă eparhie există un fel de „sihăstrie” (St. James Romanian Orthodox Missionary Hermitage), în statul Wisconsin. Acolo trăiește părintele arhimandrit Jerome Newville, un convertit, cu studii superioare în America, apoi la Institutul teologic din București. Om cult, dar și cu o aleasă viață duhovnicească, părintele Jerome a făcut din fosta fermă a părinților săi o modestă așezare monahală, în care și-a amenajat și un paraclis în care slujește Utrunia, Liturghia și Vecernia, în englezește și românește. Este regretabil că nu are nici un „ucenic” în jurul său. Patriarhia Română ar trebui să se gândească la trimiterea unor călugări sau călugărițe din țară.

Perspective. Diaspora ortodoxă românească din Statele Unite și Canada este divizată de peste patru decenii. S-a ajuns la această situație dureroasă — cu polemici și reproșuri reciproce în presa de acolo, care nu ne-au făcut cinste — atât datorită unor greșeli și ambițiilor omește, dar și încercărilor de îmixture ale fostelor autorități din România în viața diasporei noastre. Acum, scoțim că a venit momentul reconcilierii, când trecutul mai apropiat de noi — cu toate umbrele lui, cu toate actele „necanonice” și dintr-o parte și din alta — trebuie uitat, iar din istoria celor două eparhii să se rețină numai ceea ce este pozitiv, în primul rând aportul lor la promovarea culturii și spiritualității românești pe continentul nord-american.

Reconcilierea celor două eparhii este cerută, înainte de toate, de situația actuală a întregii diaspore românești din America, sub raport confesional, cu greco-catolici, baptiști, adventiști, penticostali și mai ales cu foarte mulți indiferenți și ateți, care lucrează în mod sistematic la denigrarea și slăbirea Ortodoxiei românești, pentru a câștiga ei înșiși noi adepti. În al doilea rând, ea se impune și pe considerentul că toate celelalte diaspore ortodoxe din America au ajuns, în ultimii ani, la reconciliere și la unificarea organizării lor bisericesti: ruși, ucrainieni, sârbi etc., ca să nu mai vorbim de greci, aflați, în totalitatea lor, sub jurisdicția Patriarhiei ecumenice. Numai românii au ajuns, datorită împrejurărilor istorice nefirești create după cel de al doilea război mondial, sub o jurisdicție străină de neamul nostru.

Soluția propusă de mulți preoți tineri din America ni se pare cea mai acceptabilă: o Mitropolie autonomă românească, cu trei eparhii (o Arhiepiscopie și două Episcopii), cu păstrarea identității și a caracterului ei specific, care să păstreze legăturile canonice-tradiționale cu Biserica-mamă.

COLINDA LUI BRÂNCOVEANU

În satul Bârda din județul Mehedinți a existat dintotdeauna tradiția ca-n preajma sărbătorilor Nașterii Domnului (Crăciunului) să „se umble cu steaua”. Generațiile mai vârstnice obișnuiau să meargă și cu viclei.

Cu aceste prilejuri se cântă de către grupurile de participanți un număr de până la 36 colinde, „cântece de stea” sau „cântece de viclei”. În majoritatea lor acestea au conținut religios. Câteva surprind însă anumite aspecte istorice, politico-sociale ș.a. Între acestea se numără și **Colinda lui Brâncoveanu**, sau, cum mai este denumită local, **O, vai, vară-primăvară**. Se cântă pe o melodie doină, asemănătoare cu a bocetelor sau „zorilor” de la înmormântări. Doar refrenul izbucnește printre strofe, cu hotărâre și speranță, ca florile timpurii ale primăverii.

Asemenea colinde au circulat mult în satele noastre, dovedind cu prisosință ecoul profund ce l-a avut martiriul domnului român, canonizat de curând de Biserica noastră. Unele dintre ele au fost compuse de intelectuali, cel mai adesea monahi și preoți, alții au fost creații mai omului simplu din popor. Unele culegeri de folclor le-au receptat și apoi le-au promovat în mase cu succes, tocmai datorită pietății religioase cu care a fost privit Brâncoveanu de masele populare. Motivul acestei jertfe domnești a generat creații mai ample, sub formă unor piese de teatru popular sau a unor adevărate cronici în versuri, cum este **Cântecul lui Constantin vodă Brâncoveanu**.

În stadiul actual nu putem preciza dacă piesa de mai jos este o creație locală, autentică, ori a fost învățată ca atâtea altele din numeroasele cărți și broșuri cu cântece de stea, ce-au circulat prin satele noastre de la Anton Pann încocoare. Am cules varianta cea mai completă de la bunicul meu, Stănculescu Gh. Gheorghe (1899—1983).

Pr. Alexandru Stănculescu-Birda

O, vai, vară-primăvară,
Mult mi-ești dulce și amar! (Refren)

Când ne-au scos turcii din țară, (se repetă)
Din țară și din domnie,
Ne-au băgat în grea urgie.
Grea urgie-mpăratească,
Dumnezeu să ne ferească.

O, vai, vară-primăvară... (Refren)

Brâncoveanu Constantin,
Boier vechi și domn creștin,
Copilășiți-i privește,
Capul se rostogolește.
Capul lor li se rătăcește,
Dar legea nu și-o trădează.

O, vai, vară-primăvară... (Refren)

Brâncovene Constantine,
Boier vechi și domn creștin,
Ia privește-te pe tine,
Până când călăul vine.
Domnul să te întărească,
Neamul tău să te jalească.

O, vai, vară-primăvară... (Refren)

Acum 76 de ani

țărăște adunarea națională.

Până atunci fiecare român e dator să asculte și să urmeze glasul Comitetului Național Român, singurul chemat în zilele acestea hotărâtoare să ne îndrepte cărările.

La fel la data de 23 noiembrie 1918 Marele Sfat al Națiunii Române tot prin Telegraful Român lansează o comunicare în limba română și franceză CĂTRE POPOARELE LUMII, în legătură cu drepturile românilor din Ungaria și Transilvania. Apelul este semnat de Dr. Ștefan C. Pop ca Președinte și Dr. Gheorghe Crișan, secretar.

Tot în acest timp s-au dus tratative la Arad cu o delegație a guvernului de la Budapesta condusă de ministrul Iaszi Oskar în legătură cu drepturile românilor din Ardeal, care într-un memoriu cerea stăpânire românească în 23 județe unde românii sunt în majoritate. Tratatul n-a dat rezultat.

Consiliul Național Român, care a dirijat activitatea partidului în aceste zile fierbinți a fost format din Dr. Teodor Mihali, Vasile Goldiș, Dr. Alexandru Vaida-Voevod, Dr. Ștefan Cicio-Pop, Dr. Aurel Vlad și Dr. Aurel Lazăr, iar Socialiștii Români, care s-au rupt de partidul Socialist maghiar cu sediul la Budapesta a fost format din: Ioan Flueraș, Iosif Jumanca, Enea Grapini, Tiron Albani și Iosif Rănoi.

Pentru asigurarea ordinii și liniștii în localități și pentru a se asigura viața și averea oamenilor, Comitetul Național Român a cerut tuturor județelor din Transilvania să se înființeze în toate localitățile gărzii naționale, comandate de foștii ofițeri sau subofițeri din localitatea respectivă. În județul Sibiu

s-au înființat până la data de 6 noiembrie 1918 un total de 17 Secții de Gărzii naționale în afară de Sibiu și Mediaș. Comandant al gărzii naționale din Sibiu a fost maiorul Liuba V. și inițial a avut sediul în str. Mitropoliei în clădirea Institutului Teologic ortodox, pentru că primii înscrși în garda națională au fost studenții prezenți la acea dată în Institut. Pentru a se permite începerea cursurilor, comanda Gărzii Naționale s-a mutat în clădirea cu etaj din str. Tribunei nr. 7, unde a existat până la desființarea gărzii la jumătatea lunii ianuarie 1919, când a luat ființă Jandarmeria din Transilvania. Unele gărzii s-au desființat la data de 6 februarie 1919, când a luat ființă armata regulată în Ardeal. Înregistrarea gărzilor naționale cu armamentul necesar nu a constituit o problemă, pentru că majoritatea ostașilor din fosta armată austro-ungară, care au venit acasă din inițiativă proprie, au adus cu ei și arma lor, pușca sau carabina. Gărzile naționale au fost necesare și pentru că unii unguri șovini au început să omoare români, cum au fost cazurile în Filea de Jos jud. Turda, Sânmartin jud. Turda, Mihalț jud. Alba, Giurcuța jud. Cluj. În această ultimă localitate românii au fost arși de vieți.

Timpul merge înainte. La amurgul zilelor noastre încep să apară frânturi de raze luminoase, care pornesc de la un luceafăr în curs de formare, care va străluci cu toată puterea și măreția lui în zilele care se prevăd a confirma realizarea unei dorințe naționale, și care se va confirma prin istoria adunare de la Alba-Iulia din ziua de 1 decembrie 1918.

Iesei Betleemului, păstor la oi). Care erau trăsăturile morale ale lui Goliat? (Era mândru, încrezător peste măsură în puterile sale; sfidător și disprețuitor chiar față de Dumnezeu). Dar David cum era? (Era modest și plin de încredere în Dumnezeu cel adevărat). Era drept ca un uriaș înarmat să se lupte cu un păstor neînarmat? (Nu era drept). La ce rezultat ne-am fi așteptat? (Ca David să fie învins). Dar până la urmă ce s-a întâmplat? (Dreptatea și puterea lui Dumnezeu sunt totdeauna mai tari decât trufia omenească). Cum vă explicați că David a ieșit biruitor? (Tocmai fiindcă nu s-a încrezut în forțele sale, ci în puterea lui Dumnezeu. Altfel spus, Dumnezeu a învins mândria prin smerenia lui David.) Ce înseamnă aceasta? (Că „Dumnezeu stă împotriva celor mândri, iar celor smeriți le dă har”; sau că „Cel ce se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smereste pe sine, se va înălța”).

7. Temă pentru acasă

Se va citi din cartea I Regi, capitolul 17, în care ni se relatează despre David și Goliat. Rugăciunea la ieșirea din clasă.

Sfântul Ioan Gură de Aur: Despre pocăință (Omilia IX)

Precum semănătorii nu au nici un folos când aruncă sămânța lor pe drumuri, tot așa și noi, cei ce ne numim creștini, nu avem nici un folos dacă nu avem deopotrivă și faptele care se cer unor creștini.

Și dacă vreți să vă dovedesc, vă aduc mărturia lui Iacob, fratele Domnului care a zis: „Credința fără faptă este moartă” (Iacob 2, 17). Deci se cuvine să facem fapte bune, fiindcă atunci când nu le avem, numirea de creștini nu ne este de nici un folos. Și nu te minuna de aceasta!

Căci spune-mi: „Ce câștig are ostașul, care stă în dregătoria lui, dacă nu este vrednic de slujbă și dacă nu se luptă pentru stăpânul care îl hrănește?”

Și dacă am teamă pentru acesta, despre care vorbesc, mai bine îi va fi lui să nu slujească decât să slujească pe stăpânul lui cu nepăsare.

Și cum să nu fie pedepsit acela, care întreținut fiind de stăpânul lui nu luptă pentru împărăție?

Dar de ce zic oare de împărăție?

Pentru că ar fi bine să ne gândim pentru sufletele noastre măcar pe jumătate cum ne-am gândit la cele spuse mai sus. Dar cum pot spune unii dintre noi: oare fiind în mijlocul lumii și în mijlocul greutăților pot să mă măntuiesc?

Ce spui omule?

Vrei să-ți arăt că nu locul este cel care te măntuiește ci felul nostru de a trăi împreună cu voința noastră!

Adam fiind în rai era într-o grădină și totuși a căzut în păcat, iar Lot în Sodoma fiind, într-o mare de păcate, totuși s-a măntuit, iar Iov și-a recăpătat toate ale sale din mijlocul gnoaiului, și Saul care se afla în mijlocul bogățiilor a pierdut împărăția și cea de aici și cea de dincolo (I Regi 18).

Nu este deci dreptă cugetarea celor ce zic că fiind în lume și în mijlocul greutăților nu pot să se măntuiască.

Dar de ce zic ei acestea?

Pentru că ei nu vin niciodată la rugăciunile și la dumnezeieștile biserici pentru învățatură.

Dacă nu îi vezi pe ei în stare să slujească pământului împărat, cum să-i vezi pe ei alături de cei aleși, cum să fie ei în stare să-i cheme și pe ceilalți la biruință. Acestea le zic, fraților, pentru cei ce nu vin la sfintele adunări ale noastre (ale creștinilor) ci petrec în desfătări și în cuvinte deșarte în timpul tainice și înfricoșatei Jertfe (în timpul Sf. Liturghii).

Ce faci omule?

Când preutul zice „Sus să avem inimile”, și noi zicem „Le avem către Domnul”, nu te temi, nu te înfricoșezi, că ești mincinos chiar în acel ceas. O ce minune! Masa cea tainică este pregătită, Mielul lui Dumnezeu se jertfește pentru tine, focul cel cereș va cobori peste jertfa cea nepătată, care este străjuită de heruvimii și de serafimii ce-și acoperă fețele lor cu cele 6 aripi, toate puterile netrupești împreună cu preutul se roagă pentru tine, focul ce va să vină din cer, sângele va curge în potir din precurata-i coastă, pentru a te măntuire și tu nu te înfricoșezi, nu te înroșești, ci devii mincinos în acel ceas.

O săptămână are 168 de ceasuri, și Dumnezeu socotește pentru El doar un singur ceas și tu îl petreci și pe acela în lucruri omenești, în răsete și în alte lucruri de nimic.

Cu ce îndrăzneală vei veni apoi la sfintele rugăciuni, cu ce conștiință? Ai îndrăzni oare, fiind cu mâinile necurate să te apropii și să te atingi de hainele împăratului pământesc!

Nicidecum!

Deci tu când mergi la împărțirea să nu socotești că primești dumnezeiescul trup de la un om (adică de la preot) ci că îl primești chiar de la acel Serafim cu clește de foc pe care l-a văzut Isaia (Isaia 6, 6); și când primești dumnezeiescul sânge să crezi că buzele tale se

apropie chiar de precurata și dumnezeiasca coastă a Domnului.

Deci, pentru aceasta, fraților să nu ne despărțim de sfintele biserici și când mergem într-însele să nu pierdem acel ceas în vorbărie. Să stăm cu frică și cu cutremur, cu ochii plecați în jos și cu sufletul smerit, suspinând în tăcere și înmuindu-ne inima.

Privește-te pe cei ce stau în fața împăratului pământesc, cum stau de tăcuți și nemișcați neîndrăznind să-și plimbe ochii încocoare și încolo ci sunt serioși, sobrii, cuprinși de teamă. De la ei să luăm exemplu, omule și vă rog ca atunci când stăm în fața lui Dumnezeu să stăm nu ca în fața unui împărat pământesc, ci cu mai multă teamă să stăm în fața cereșului împărat.

Acestea de atâtea ori le-am spus și nu voi înceta a le spune, până când nu vă veți îndrepta.

Și când veniți la biserică, trebuie ca să veniți ca la Dumnezeu, neavând în suflet răutate, mai ales atunci când vă rugați lui zicând: „Și ne iartă nouă greșelile noastre precum și noi iertăm greșelile noastre”. (Matei 6, 12). Căci este mare acest cuvânt și îl spui Domnului atunci când zici: „Doamne eu am iertat, deci iartă-mă și Tu, am dezlegat, dezlegea-mă și Tu, am ținut greșelile altuia, ține-mi-le și Tu mie, dacă n-am împărțit averile mele nici tu nu-mi ierta păcatele mele. Cu ce măsură am măsurat, Doamne, Tu cu aceea să-mi măsoari și mie”.

Acestea văzându-le și înfricoșându-ne de groznicia acele zile (de apoi) și de focul cel veșnic și de pedepsele cele viitoare, să ne punem în minte să părăsim calea răătărilor noastre. Căci vine ceasul când alegerea acestei lumi se va sfârși și atunci nu mai este chip de a se lupta cineva; nu poate cineva face nimic pentru măntuire în decursul acestei vieți, nu va putea nici să fie încununat la sfârșitul ei.

Acesta este timpul pocăinței, celălalt este al Judecării.

Acesta este timpul pentru luptă, celălalt este pentru încununare, aceasta este pentru nevoință, celălalt pentru odihnă, acesta este pentru muncă, celălalt pentru liniștire.

Să ne trezim deci, să ne trezim și să ascultăm aceste cuvinte:

Am trăit truștește, să trăim și duhovnicește.

Am trăit în plăceri, să trăim deci în virtute.

Am trăit în nepăsare, să trăim deci și în pocăință....

Am fost răscumpărați cu sânge de mult preț (1 Petru 1, 3). Pentru aceasta s-a arătat Dumnezeu pe pământ, pentru tine omule, și n-a avut unde să-și plece capul (Luca 9, 58). O ce minune!

Judecătorul a venit la cei care aveau să-l judece. Viața a gustat moartea, Făcătorul a fost pălmit de făpturile Sale, Acela pe care nu pot să-l vadă Serafimii s-a făcut om, a gustat oțetul și fierea, a fost străpuns cu sulița și a fost îngropat. Și tu, omule, stai în împietrire și dormi. Nu știi oare că și pentru tine sângele său s-a vărsat și nu mai este nevoie de nici o datorie din partea ta, pentru răscumpărare căci unul este sângele Domnului și altul al robului.

Să luăm deci pocăința și îndreptarea mai înainte de ieșirea sufletului nostru, pentru că atunci când vine moartea nu mai are putere deloc nici îndreptarea și nici pocăința.

Pentru că pocăința are mare putere doar aici pe pământ, căci în iad ea nu mai poate face nimic.

Să-l căutăm pe Domnul acum, în timpul pe care-l avem, ca să lucrăm cele bune și astfel să fim izbăviți de muncă și să fim vrednici de împărțirea cerurilor, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia să-i fie slava și puterea în vecii vecilor AMIN.

(M.P.G., vol. 49, col. 347—350)

Traducere de arhid. Visarion Bălțat

Apologeții creștini

Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne-a adus învățătura Sa dumnezeiască prin viu grai, a lăsat-o moștenire Sfinților Apostoli, care, după cuvintele Lui: „Mergând învățați toate neamurile...” (Mt. 28, 19), au propovăduit-o în toate părțile pământului și prin scris. Sfinții Apostoli și-au lăsat urmași pe Părinții Apostolici, care au creat un element de legătură între scrierile Noului Testament și scrierile apologetice.

Apologeții sunt scriitorii creștini din secolul al doilea, care, determinați de atacurile pornite din partea iudaismului intransigent, a fanatismului popularului mai puțin conștient, a legislației romane și a scriitorilor păgâni, au căutat pe de o parte să arate nevinovăția creștinilor, ca să obțină pentru ei toleranța din partea autorităților publice, iar pe de altă să arate valoarea și superioritatea religiei lor, ca și cea adevărată, astfel putând să câștige noi adepti. Numele de apologeti vine de la scrierile lor, care se numeau apologii. Cuvântul apologie e de origine greacă și înseamnă apărare, justificare sau discurs pronunțat de cineva în fața unei instanțe spre a se apăra. Deci apologetii presupun o acuzare, un atac. De aceea este necesar să vedem care sunt cauzele care au determinat ivirea scrierilor apologetice.

1. Intransigența iudaismului. Cei dintâi adversari ai creștinilor au fost iudeii, din mijlocul cărora a ieșit această religie. Primele persecuții îndreptate împotriva creștinilor sunt ale iudeilor... Ei persecută pe creștini, chiar din vremea Mântuitorului și a Sfinților Apostoli. Când văd că nu pot face nici un alt rău creștinilor, inventează o mulțime de calomnii, iar când văd că prin prilejul lor forțe nu reușesc, atâta împotriva creștinilor autoritățile romane. În persecuțiile superioare de creștini, timp de trei secole, iudeii au partea lor de contribuție.

2. A doua cauză care a determinat apariția scrierilor apologetice sunt calomniile dezbătute pe seama creștinilor de poporul necult, dar fanatic. La început creștinii nu erau luați în seamă. Cu timpul, răspândindu-se în toate părțile imperiului roman, poporul însuși se sesizează de

noua viață a creștinilor și iau atitudine contra lor. Creștinii se deosebeau în totul de ceilalți oameni. Ei nu adora pe împărat ca pe un Dumnezeu, nu participau la templele păgâne, se abțineau de la sacrificii, fugeau de jocurile publice și de teatru, erau complet străini de orice bucurii și serbări publice. Duceau o viață curată și retrasă, se adunau la agape și laudau pe Dumnezeu urmând învățătura Lui. Acest nou fel de viață determină poporul necult să acuze pe creștini de: 1. Ateism; 2. Ospețe tiestice; 3. Impreunări oedipodeice. Toate trei erau calomnii bazate pe zvonuri ce se nășteau din interceptarea parțială a câte unei învățături creștine de către păgâni și interpretarea ei greșită și tendențioasă. De ateism îi acuzau fiindcă se zvonea că ei nu admit existența nici unuia din zcii religiei greco-romane și nici nu-i vedea nimem aducându-le jertfe. De ospețe tiestice îi acuzau din cauza interpretării greșite a învățării creștine despre Sfânta Euharistie (creștinii mănâncă în adunările lor cultice trupul Fiului Omului și beau sângele Lui, precum Tiest și mănăc împreună cu oaspetele său divin, trupul fiului său). De iubire oedipodeică (incestuoașă) îi acuzau pe baza informației, că creștinii își dădeau sărutarea păcii la un moment anumit al serviciului divin comun, iar la sfârșit celebrau ospățul dragostei (agapa).

La aceste trei calomnii, clădite pe zvonuri false și fantezie, mai adăugau, — cum vedem chiar la Tacit — și acuză de ordin general, că creștinii urăsc pe ceilalți oameni. Această acuză se baza pe izolarea creștinilor de păgâni, pe caracterul secret și clandestin al întrunirilor lor cultice, pe neparticiparea lor la manifestările cultice păgâne, nici chiar când acestea aveau caracter național (patriotic) și erau puse în serviciul prestigiului și ocrotirii patriei, și în general, ca și celelalte acuzații, pe necunoașterea lor.

3. Persecuțiile formează a treia și cea mai importantă cauză care determină ivirea apologetilor. Persecuțiile sunt, la rândul lor, determinate de fanatismul iudaic și de calomniile de la poporul de jos. Ele s-au dezlănțuit asupra creștinilor și în se-

colul I, dar ele nu aveau un caracter general, nici nu se dezlănțuiau pe baza unor legi. Creștinii erau puși în afara legilor și tratați ca periculoși ordinii și existenței statului. În a doua jumătate a secolului II, creștinii sunt persecutați pe baza unor legi-edicte. Se persecută numai nemulme de creștin. Contra acestei situații scriu apologetii.

4. La toate acestea se adaugă scrierile păgâne. La început, pătura cultă nu s-a interesat de creștini. În sec. II, creștinii încep să preocupe și așa numita „elită intelectuală”. Din mijlocul acesteia apar scriitorii ca Fronton din Circa (+175), Lucian de Samosata (+178), Cels cu al său „Cuvânt adevărat”, care, pe lângă acuzațiile aduse de popor, reproșau creștinilor inerția, adică fuga de lume și dezinteresarea față de prosperitatea statului, neglijarea vieții și disprețuirea bunurilor pământești. Batjocoresc religia creștină, ridiculează pe Dumnezeu cel răstignit și credința creștinilor în învierea Lui. Creștinii sunt învinuiți de toate nenorocirile venite asupra statului.

Am arătat cauzele care au determinat apariția scrierilor apologetice în ordinea lor cronologică. Dacă am examina aceste cauze din punct de vedere al importanței lor, ar trebui să punem în primul rând persecuțiile și calomniile răspândite de popor și scriitorii păgâni. De aceea examinând cuprinsul apologetilor vedem că ele urmăresc:

1. Combaterea acuzațiilor și calomniilor aduse creștinilor. Astfel, cauzația de ateism o resping ca falsă întrucât ei nu se închină idolilor și nu le aduc jertfe. Dar ei adoră pe adevăratul Dumnezeu. Creștinismul nu este potrivnic ideii și ordinii din stat. Invinuirea vine de la faptul că ei sunt nevoiți să se adune în secret. Creștinismul nu conține idei absurde. Cât despre nenorocirile ce vin asupra statului, ele vin ca o pedeapsă trimisă de Dumnezeu păgânilor, fiindcă se închină la idoli. Toate acestea sunt invenții fantastice, izvorâte din rea credință, fie din necunoașterea unei învățături.

2. Dovedirea ilegalității persecuțiilor. Edictele contra creștinilor sunt nedrepte, formele juridice sunt încălcate, legislația și filozofia păgână sunt pline de contradicții. Deci

(Continuare în pag. a 6-a)

Arhid. Prof. Constantin Voicu

Și totuși dreptatea va învinge: DAVID ȘI GOLIAT

(Urmare din pag. a 3-a)

a pornit prin puterea credinței, care era mai mare decât forța uriașului Goliat!

Îată-l acum pe uriașul Goliat și tânărul neînfricat David, în mijlocul văii; străjuită de o parte și de alta de coamele munților pe care erau desfășurate armatele celor două tabere. Goliat începe să rădă și să-și bată joc de adversarul său. David însă nu se lasă intimidat. El știa că Domnul îl va ajuta. Când uriașul înainta câțiva pași, pornind bătaia, David își pregătea praștia. Dând drumul pietrei, aceasta nimeri chiar în fruntea lui Goliat. Acesta căzu la pământ, iar David îi reteză capul chiar cu sabia lui și-l purtă ca trofeu al victoriei sale, până în fața împăratului Saul.

Odată răpus Goliat, învingerea armatei filistenilor era pecetluită conform înțelegerii de la început. Astfel, evreii și-au fugărit inamicii și au obținut o mare victorie împotriva lor. Datorită lui David? Intr-un fel, da. Deoarece el a avut curajul ca prin credința sa să se opună lui Goliat, cu inima plină de încredere în sprijinul Dumnezeului său, și astfel prin David, Dumnezeu cel adevărat a biruit, după cum sună versurile:

„Când pornești cu Domnul, birui pe vrăjmaș

Cât ar fi de tare și de uriaș

Doar te duci spre dânsul, și el cade jos

Tu ai biruința, — dar l-a-nvins Hristos”.

(Traian Dorz)

6. Fixarea cunoștințelor

Cine a fost Goliat? (Un uriaș din tabăra filistenilor care a atacat pe israeliți). Dar David? (Era fiul lui

SFÂNTUL APOSTOL ANDREI

Dintre cei doisprezece apostoli, Andrei a fost cel care l-a cunoscut mai întâi pe Iisus. Acesta, împreună cu viitorul apostol Ioan, au fost ucenici ai sf. Ioan Botezătorul. Ei erau de față, dincolo de Iordan, când Înainte-mergătorul, văzând că trece Iisus, pe care îl botează în ziua precedentă, a exclamat: „Iată Mielul lui Dumnezeu” (Ioan 1, 36). Andrei și Ioan s-au dus atunci după Iisus, care i-a întrebat ce caută. Ei i s-au adresat cu cuvântul rabi (adică, învățătorule), dorința lor fiind de a ști unde să-l găsească. Invitați să meargă să vadă unde să-l găsească, ei s-au dus împreună cu Iisus; era la ceasul al zecelea (patru după amiază) și au rămas la El în ziua aceea. Aceștia doi vor fi pus la grea încercare înaintemergătorului, care i-a văzut părșindu-l, spre a se atasa de Iisus, în care au recunoscut pe Mesia, învățătorul. Evanghelia de la Ioan trece sub tăcere conținutul convorbirii pe care Iisus a întreținut-o cu cei doi, cu Andrei, bărbat cu inimă deschisă, gata să-l slujească și cu Ioan, tânărul cu sensibilitate deosebită și aleasă finețe sufletească. Nespusa bucurie și mângâiere oferite de Iisus lui Andrei și Ioan, orele de fericită contemplație le-au încălzit sufletele prin revărsarea harului divin. Ioan, cu noblețea sufletului său, nu se va fi putut desprăși așa de repede de Iisus, dar Andrei, care de la bun început s-a dovedit a fi un îndemnat mijlocitor între oameni și Iisus, ardea de neastâmpărul de a-l afla pe Simon, fratele său, căruia să-i împărtășească nespusa bucurie de care a avut parte și să-i spună: „Găsit-am pe Mesia”. Afându-l pe fratele său, Andrei l-a adus la Iisus, care privind în fața lui, i-a zis: „Tu ești Simon, feciorul lui Ionă; tu te vei numi Chefa (adică Petru) (Ioan 1, 42—43).

Andrei și Simon-Petru, fiii lui Ionă și Ioan erau pescari din Betsaida, orașul din Galileea, de la marea Tiberiadei. De acum cei trei îl vor fi ascultat pe Iisus și-l vor fi urmat în căile propovăduirii învățăturii sale pentru zidirea împărăției cerurilor, dar se vor fi întors și la îndatoririle lor casnice, la profesia de pescar, și ca fi ascultători, spre a-i ajuta pe părinții lor.

În căile binevestirii împărăției lui Dumnezeu, într-una din zile umbra Iisus pe lângă marea Tiberiadei, unde i-a văzut pe cei doi frați, Petru și Andrei care aruncau mreaja lor în mare și le-a zis: „Veniți după mine și voi voi face pe voi pescari de oameni” (Matei 4, 18). De îndată, cei doi au lăsat mrejele lor și au mers după Iisus. Au plecat de la locul la care au poposit cu răbdare de atâtea ori, pentru pescuitul care le-a satisfăcut modestele lor cerințe. L-au părăsit pe tatăl lor, spre a-l urma pe Iisus, om și Dumnezeu, care avea să facă din ei apostoli, mucenici și sfinți ai noii împărății, ai Bisericii, pe care avea să o întemeieze și pe care nici porțile iadului nu o vor birui.

Evangheliile sinoptice ne vorbesc despre propovăduirea de către Iisus a învățăturii sale măntuitoare în Capernaum, unde Simon-Petru își avea casa sa, și de fama numelui lui Iisus, care se răspândise în toată Galileea. Și de această dată îl găsim pe ap. Andrei, cu cei împreună cu el, căutându-l pe Iisus care, după ce a tălmăcit pe mulți de fel de fel de boli și a scos afară pe demoni, s-a retras într-un loc pustiu ca să se roage. Afându-l pe Iisus, i-au spus că toți îl caută, iar El le-a răspuns, că „se cade să binevestesc împărăția lui Dumnezeu și altor cetăți, fiindcă pentru aceasta sunt trimis” (Luca 4, 43).

Începând cu chemarea făcută apostolilor de către Iisus spre a-i înzestra cu putere asupra duhurilor necurate și spre a tălmăci orice boală și slăbiciune, pe Andrei „cel întâi chemat” (cum a fost numit de greci) îl găsim ca al doilea, în înșurirea apostolilor, după Simon-Petru, fratele său (Matei 10, 1—2). Dacă ap. Petru a mărșălit, în numele tuturor apostolilor, că Iisus este Fiul lui Dumnezeu celui viu, lui Andrei îi revine meritul de a fi fost primul apostol care a vestit pământului cuvintele memorabile: „Găsit-am pe Mesia” (Ioan 1, 42).

Când a aflat Iisus despre tragica moarte a sf. Ioan Botezătorul, s-a retras împreună cu apostolii în loc pustiu, înspre orașul Betsaida. Prințând de veste, mulțimile au mers după el, uitând de foame. La îndemnul adresat de Iisus apostolilor: „Dați-le voi să mănânce” (Luca 9, 13), cu toată bunățatea și preocuparea dovedită de ap. Filip, nu era chip de soluționare a situației. Ap. Andrei este cel care a aflat în mulțime un băiat care avea cinci pâini de orz și doi pești, pe care le-a adus la Iisus. După ce Iisus a adus mulțimire lui Dumnezeu, a dat apostolilor aceste merinde spre a le împărți mulțimilor. Prin minunea săvârșită de Iisus, s-au săturat atunci cinci mii de bărbați, afară de femei și de copii.

După minunea învierii lui Lazăr, unii elini, dintre cei ce se suiseră să se închine la praznic, au venit la ap. Filip și l-au rugat zicând: „Voim să-l vedem pe Iisus”. Din cazuri precedente, ap. Filip l-a știut pe ap. Andrei ca mijlocitor între oameni și Iisus. A ajuns astfel ap. Filip să meargă împreună cu ap. Andrei să-i comunice lui Iisus dorința elinilor, care de fapt voiau să și vorbească cu Iisus (Ioan 12, 20—22).

Când Iisus le-a prorocit ucenicilor trista soartă a Ierusalimului, între cei patru apostoli care l-au întrebat asupra sorocului celor prezise era și ap. Andrei.

Sf. Evangheliile nu ne mai istorisesc, în mod expres, și alte fapte despre ap. Andrei. El este însă prezent, împreună cu apostolii, la opera de zidire a împărăției lui Dumnezeu pe pământ, și înainte de moartea pe cruce, și după învierea din morți a Domnului Hristos. După înălțarea lui Iisus la ceruri, este împreună cu ceilalți apostoli în Ierusalim, în încaperea de sus, unde le era șederea, stăruind în rugăciune, dimpreună și cu Sf. Fecioară Maria, mama lui Iisus. Acolo au așteptat împlinirea făgăduinței Mântuitorului. În ziua Cincizecimii, Duhul Sfânt s-a pogorât asupra lor, revărsând din darurile

sale bogate, după cum s-a spus prin prorocul Ioel. Prin mâinile apostolilor s-au făcut multe semne și minuni în popor. Aceștia i-au întărit pe arhierii și saduchei, care i-au pus pe apostoli în temniță, dar au fost eliberați prin un inger al Domnului, care le-a cerut să propovăduiască poporului în numele lui Iisus. Neînfricați, apostolii s-au pătruns de îndatorirea de a asculta de Dumnezeu mai mult decât de oameni și n-au conțenit a binevesti pe Hristos, deși au suferit oară și au fost bătuiți cu nuiele.

Sfinții apostoli au predicat mai întâi învățătura Mântuitorului în Ierusalim și în localitățile învecinate. Între anii 50—52, toți apostolii au participat la sinodul apostolic de la Ierusalim. După sinod, prin tragere la sorți, apostolii au stabilit pentru fiecare în ce parte a lumii să meargă să predice învățătura Mântuitorului, spre a răspândi creștinismul. Apostolul Andrei i-a revenit ținuturile din Asia Mică și din Europa, din vecinătatea Mării Negre. Din cea mai adâncă vechime, în toate părțile, de-a lungul Mării Negre, erau presărate cetăți și colonii grecești, în stare înfloritoare. Ap. Andrei a fost în Trapezunt și a predicat învățătura lui Hristos și tradiția neîncredințată, că în Bizanț a înființat prima comunitate creștină. Episcopul Cesareei Palestinei, Eusebiu, părintele istoriei Bisericii, mort pe la 340 d.H., a înregistrat tradiția istorică despre ap. Andrei, care a predicat Evanghelia lui Hristos în țara scitilor. Tertulian, scriitor bisericesc de la capătul secolului al II-lea, amintește pe daci ca pe unii care cunoșteau legea lui Hristos și se închinau ei. Apostolul Andrei a predicat în Scitia Mică (Dobrogea de azi) și trecând Dunărea, prin Moldova și Basarabia, a ajuns în Ucraina de azi, pretutindeni înființând comunități creștine. Ap. Andrei ar fi ajuns până aproape de Kiev. Unii scriitori bisericești ruși îl socotesc pe sf. Andrei ca apostol al lor, care a predicat mai întâi creștinismul în Rusia. În drumul său, din ținuturile Crimeii și de acolo în Dobrogea, apostolul Andrei a vizitat cetățile Tomis (Constanța), Calatis (Mangalia), spre a-și continua drumul în Peninsula Balcanică, mergând spre sud, prin Tracia, până în Ahaia. În cetatea Patras a suferit moarte de martir, fiind răstignit pe o cruce în formă de X (cruce grecească); acesta i se zice astăzi „crucea sf. Andrei”.

Este mai presus de orice îndoaială, că ap. Andrei a propovăduit Evanghelia și în Dobrogea noastră, cu aproximativ o jumătate de veac înainte de 106, când au fost aduși coloniști romani în Dacia. Dovezi despre predicarea creștinismului pe pământul țării noastre prin sf. ap. Andrei le constituie înflorirea timpurie a vieții creștine în această provincie și legendele despre sf. Andrei ce se păstrează și azi la populația creștină din Dobrogea și din sudul Dunării. În multe povestiri, sf. ap. Andrei este prezentat ca având puterea să alunge duhurile necurate, să îmblânzească fiarele, spre a nu face rău oamenilor. Ziua sf. Andrei (30 noiembrie), este sărbătorită mai cu oselire pentru combaterea duhurilor rele.

„Acel rege al poeziei”, V. Alecsandri, în „Mărgăritărele”, ne-a lăsat poezia „Noaptea sfântului Andrei”, în care, pe linia sintezei sale specifice, îmbină plastica plină de viață a limbii, cu ceea ce-i putea oferi contactul cu creațiile populare. Cu optimismul-i caracteristic, a lăsat îndemnul: „Voi, creștinilor popoare, / Faceți cruce măntuitoare / căci e noaptea-ngrozitoare, / Noaptea sfântului Andrei!”

Andrea (sau Indrea), în popor ziua sfântului Andrei, este și numele popular al lunii decembrie, care începe după ziua sfântului Andrei.

Cunoașterea vieții și a activității apostolice a sfântului Andrei oferă posibilitatea de a da riposta convenită preținșilor misionari de nuanță sectară, care vin la noi cu pretenția de a ne duce la Hristos, pe noi care ne-am născut creștini; prin sf. ap. Andrei, pe pământul patriei noastre, creștinismul este cunoscut din timpurile apostolice.

Prof. Petru Dumitreasă

Părintele FILARET (1892 — 1975)

— un monah atonit îmbunătățit originar din Ardeal —*

Unul dintre părinții plecați dintre noi, care s-a nevoit cu multă răvnă în Grădina Maicii Domnului (Sfântul Munte Athos) ca să-și câștige mântuirea sufletului, a fost și părintele Filaret — iubitorul de virtute. Era originar din țările Transilvaniei, din România. S-a născut în anul mântuirii 1892, primind prin Sfântul Botez numele de Nicolae. Tatăl său se numea Ioan iar mama sa Maria, iar numele de familie îi era Dușa(s).

În anul 1912, la vârsta de 20 de ani, Nicolae Dușa a venit la Sfântul Munte și a fost tons ca monah la Chilia (românească) „Sfântul Ipatie” din hotarul Mănăstirii Văteped, primind numele de Filaret. A rămas aici opt ani, până în 1920, când a venit la Chilia „Sfântului Andrei” din Kapsala, de la Mănăstirea Stavronikita, la părintele Modest, pe care l-a îngrijit și de la care a primit binecuvântare. În această Chilie a rămas până ce a isprăvit „lupta cea bună”.

Despre măsura duhovnicească a cuviosului părinte am auzit încă din 1956 de la mai mulți părinți și mai ales de la ucenicul său, părintele Vartolomeu, care venea pe la Sfânta Mănăstire Filotheu, dar m-am îndreptat să-l cunosc mai în-deaproape pe acest cuvios bătrân abia din 1968, din vremea când viețuiam în apropiere, la Chilia „Sfintei Cruce” de la Mănăstirea Stavronikita. De pe atunci deci, când mergeam, îl vedeam adeseori pe bătrân stând afară în picioare, rezemându-se cu o mână pe o vâslă și în cealaltă ținând metaniile. Suferea de năduf și de aceea, deseori stătea afară.

Când îl întrebam „Ce mai faci părinte?” îmi răspundea „Slavă lui Dumnezeu, bine”.

— Nu cumva ai nevoie de ceva? — Maica Domnului îmi poartă de grijă.

Nu primea nimic, iar dacă cine-

va îi lăsa ceva pe de-ascuns, aceasta îl chinuia și mai mult pe nevoitorul bătrân, deoarece având mare sârguință duhovnicească, trebuia să facă multă rugăciune, întrucât supraaprecia lucrurile pe care i le aducea cineva. Dacă ceva valora cinci drahme, el socotea că valorează douăzeci de drahme și deci socotea că trebuia să facă douăzeci de și-uri de metanii a câte o sută de boabe, cu închinăciuni, pentru cel care îi aducea un dar.

Odată l-am rugat pe bătrân să primească un mic dar, dar el a refuzat zicând:

— Nu pot, nu pot, pentru că nu ajung să fac ceea ce trebuie. Am canonul meu călugăresc și îl am și pe al părintelui Vartolomeu, pentru că este bolnav și de la el Hristos cere numai răbdare.

Părintele Vartolomeu, ucenicul său, suferea de ani de zile de un parkinson avansat, tremurând mereu. Însă bătrânul Filaret, în afară de faptul că-i făcea canonul, îl și slujea, deși era în vârstă de 78 de ani. Îl slujea de peste 15 ani, până când a căzut și el la pat.

Datorită îndelungii șederi în picioare la rugăciune, i s-au spart venele de la picioare și-i curgea lichid prin ciorapi în încălțăminte și din acestea pe podea. Deoarece suferea și de năduf, ca să nu cadă, ședea întins pe o latură, învelit cu niște păături vechi. Desigur că îl vizitau unii părinți dar câteodată mai mulți, iar altădată nici unul, deoarece fiecare credea că va merge cineva, și altul la fel, și de aceea de multe ori cei doi neajutorți erau singuri. Cu siguranță că în acele zile vor fi simțit mai mult mângâierea dumnezeiască pentru că le lipsea cea omească. Dar și pentru un motiv în plus, deoarece ei aveau dragostea frățească, unul gândindu-se la celălalt și astfel Hristos și Maica Domnului își aduceau aminte de amândoi și-i mângăiau duhovnicește.

Atât pe părintele Filaret cât și pe ucenicul său, părintele Vartolomeu, care era aproape paralizat, atât Mănăstirea, cât și Chilia i-au cerut ca să-i îngrijească, dar ei nu au primit. Îmi spune gândul că vor fi trăit multe stări harice în această Chilie a lor și de aceea nu i-a lăsat inima să se despartă de un loc drag, dar și pentru că având suflete nobile nu voiau să fie greutate pentru alții.

Intr-o zi deci, pe când mergeam să-i vizitez din nou, apropiindu-mă de Chilia părintelui Filaret am simțit o mireasmă inexplicabilă! Îndată ce am deschis ușa Chiliei lui am simțit mireasma și mai puternică. Ce să văd însă? Sărmanul bătrân era căzut jos și nu putea să se ridice și nici să respire. L-am ridicat și încet, încet, începând să respire din nou, mi-a făcut semn să-l acopăr. Nu-i mai rămăsese sânge și răcise tare. Și omeneste vorbind, deși atât podeaua cât și bătrânul în întregime ar fi trebuit să miroase urât, din cauza lichidului care neîncetat curgea din picioarele lui, deoarece avea suflet înmiresmat toate erau pline de buna mireasmă.

Deci, când l-am văzut aflându-se într-o asemenea stare, l-am rugat pe părintele Vartolomeu ca să rămână în Chilia lor pentru a-i ajuta dar acesta nu a primit. Mi-a zis să vin în altă zi și astfel deci, fiind silnit, m-am întors la Chilia mea.

Iată însă ce mi s-a întâmplat în acea noapte: în ceasul în care îmi făceam canonul de Miezonoapcă, îl văd (în vedenie) pe părintele Filaret cu o față luminată, în vârstă ca de 12 ani, mergând spre cer învaluit într-o lumină cerească. Atunci am înțeles din această descoperire că sufletul lui curat a trecut la Domnul. Era întâi iunie 1975. A dormit la vârsta de 83 de ani. Fie ca și rugăciunea lui s-o avem mijlocitoare. Amin.

Traducere de protos. Daniil Stoinescu

* Monahul Paisie Aghioritul († 1994), Părinții aghioritici, Editura Mănăstirii Souroti, Tesalonic, 1994, pg. 85—88.

Cu ONISIFOR GHIBU în lagăr, la Caracal (1945)

cu Roma” și erau și episcopi uniți care gândeau la fel.

L-am cunoscut pe O. Ghibu personal și în temnițele comuniste, în lagărul de la Caracal, în 1945, unde am stat împreună aproape 6 luni. Chiar în lagăr el era tot mare. Patriotul din el avea un câmp nou de explorat: lagărul. Pedagogul avea o altă școală pe care n-a avut-o până atunci — închisoarea. Nici ziaristul nu se lăsa mai prejos: însemna, nota și scria tot ce i se părea interesant. Așa a scris: „Ziar de lagăr — Caracal 1945”.

În lagăr eram 2000 de deținuți, toate profesiile și etniile. Vorba aceea: „de la Vlădică până la opinică” — o țară în miniatură. Pe mine mă poreclea „popa cel tânăr din Bihor” — aveam pe atunci 33 de ani. Am nimerit în aceeași baracă (nr. 12), cam 120 de inși, pe prietorii suprapuse. Îl interesa problemele tuturor: țărani, muncitori și intelectuali și mai ales ale preoților. Ne spunea că nu poate suporta să vadă 2000 de oameni abrutizându-se și că ar trebui organizate un fel de cursuri de culturalizare. Eu îi spuneam:

— D-le profesor, psihologia lagărului este să aștepte, o săptămână, o lună, două și apoi să plece la ai săi!

A inițiat cu aprobarea lagărului, cursuri de culturalizare cu conferințe și expuneri pe corporații și profesioniști. Ținea foarte mult la preoți și învățători — luminătorii satelor. Unii au apreciat intențiile profesorului și s-au organizat iar alții mai nepăsători nu se osteneau de loc.

Într-o dimineață ne-au înconolat în fața barăcilor. Venea în inspecție ministrul Minelor și Petrolului, Ionescu Plastografu. Oamenii își spuneau păsurile și le răspundea: așteptați!

O. Ghibu i-a dat un plic și i-a spus:

— D-le ministru, vă rog să dați acest plic d-lui prim-ministru și fostul meu student Petru Groza!

Ministrul l-a asigurat că-i va satisface cererea.

În lagăr eram 82 de preoți ortodocși. În Duminici și sărbători se oficiau servicii religioase. Femeile — era și o baracă cu 100 de femei, printre care și d-nele Codreanu și Moța, au transformat o baracă în capelă. Între preoți mai erau: 2 greco-catolici, 2 pastori luterani și 2 greco-catolici, între care unul de la Arad, preotul Hărlău, pe care O. Ghibu l-a rugat:

— Părinte Hărlău, te rog să vii în sobor cu ortodocșii și să servim împreună!

Preotul a promis și l-am văzut în sobor cu noi.

Între preoții rom-catolici era unul de la Arad, ungur și era surprins de multe ori făcând propagandă hortystă. Era mai zelos pentru „Ungaria milenară” decât pentru mișcă și Bisericii.

De ziua Sf. Ilie, O. Ghibu a făcut un parastas pentru strămoșii cu onomastica Sf. Ilie. Familia i-a adus cele trebuincioase. Lagărul i-a dat voce, și dorința lui a fost ca să-l officieze preoții care i-au fost elevi. Printre ei am fost și eu, părintele Felea, par. Popescu din Caracal și alții, 6 la număr.

Consensem un caz interesant al unui preot „nomina odiosa”. Preoții au convocat o consfătuire cu probleme de interes clerical. Preotul a răspuns ostentativ:

— Nu am nevoie de sfaturile ortodocșilor!

Iată, ziceam noi, o amprentă a vechiului orgoliu roman care nici la ananghie nu-l schimbă cu smerenia creștină. Profesorul a conchis:

— Încă așa minte obtuză n-am mai întâlnit!

În „Ziarul de lagăr” aminteste de mine de 3 ori: odată cu parastasul, a 2-a oară cu venirea unui preot și a 3-a oară cu schimbările din lagăr.

A murit în 1972. A mai fost între timp și pe la Aiud (în 1956). Dacă l-aș mai întâlni i-aș spune:

— D-le profesor, popa cel tânăr din Bihor este acum popa cel bătrân din Bihor și a mai înfundat multe temnițe sub tirania comunistă, tot în numele neamului și al credinței noastre strămoșești: Aiud, Gherla, Jilava, canalul și coloniile bravelui ofițer, maiorul Dabija Nicolae, căruia o poruncă a vremii îi spunea lui să cutreere munții noștri din Făgăraș până în munții Bihorului, pentru a muta cazarma și partea sedentară în munții și codrii”.

— D-le profesor, Dabija Nicolae plănuia o reeditare a revoluției și tacticii lui Avram Iancu, Craiul Munților de altă dată, în vremurile de vrednicie ale moților”.

Dar trădătorii l-au vândut.

Acum că Onisifor Ghibu a trecut la cele veșnice îi spunem după dreptmăritoarea noastră rânduală creștinească:

„Cu sfinții odihnește, Doamne, sufletul adormitului robului tău Onisifor, unde nu este durere, nici întristare și nici suspinare ci viață fără de sfârșit! Amin!

În veci să fie pomenirea lui!

Preot Ioan Bărdaș — fost deținut politic — Oradea

Apologeții creștini

(Urmare din pag. a 5-a) creștinii sunt persecutați pe nedrept, în mod ilegal.

3. Combaterea păgânismului. Dovezede zădărnici și nebunia cultului idolilor, imoralitatea lui în general, cruzimea și barbaria sacrificiilor omenesști, principiile satanice, care inspiră doctrina și viața păgânilor.

4. Nici iudeii n-au fost cruțați de apologeti. Ei sunt combătuți cu citate din Vechiul Testament. Combat pe iudei, întemeindu-se pe Vechiul Testament și pe profeții, pentru a-i convinge de mesianitatea Mântuitorului și a-i atrage la creștinism. În contra lor scrie Ariston de Pella și Iustin Martirul și Filozoful.

5. Dar apologetii nu se limitează numai la atât, ei caută să dovedească superioritatea religiei creștine. Religia creștină este curată, divină, reveiată, cu o morală superioară. Religia creștină este mult mai veche decât se pare. Ei revendică pentru creștinii Vechiul Testament. Alții ca Iustin Martirul, caută să arate că

adevărata credință creștină a fost întezărită și de către cei mai de seamă dintre gânditorii păgâni. Deci apologetii au o atitudine negativă față de acuzațiile ce li se aduc, față de iudaism și păgânism și o atitudine pozitivă față de religia creștină ale cărei merite le pun în evidență. Ei nu fac, deci, numai apologetie, ci și polemică. Apologetii apără creștinismul dar combat în același timp iudaismul și păgânismul. În combaterea păgânismului unii au o atitudine ostilă acestuia, alții au o atitudine moderată, căutând să facă o apropiere între filozofie și creștinism.

Din cele relate până aici, vedem că apologetii au un întreit scop: încetarea persecuțiilor, luminarea opiniei publice asupra creștinismului și convertirea necredincioșilor.

În privința apariției apologetilor trebuie să remarcăm că ei apar începând cu timpul împăratului Adrian (117—138) și activează în tot timpul secolului al II-lea, dar mai găsim apologetii și în secolele IV și V.

Apologiile erau adresate: 1. Impăraților, senatului și poporului roman. Așa avem apologiile lui Quadratus, Aristide, Atenagora și Iustin. 2. Se adresau societății luminate. Aceștia erau în formă de îndemn, trecând adesea de la defensivă la ofensivă. 3. Altele erau adresate unor persoane particulare: Epistola către Diognet, către Autolic.

Din punct de vedere al fondului, ele sunt primele mărturii ale credinței și mai ales ale vieții creștine, în acest timp, când toți creștinii sunt chemați la eroism.

Apologiile sunt oameni culti, unii formați la școli filozofice și cu posibilități de a înfrunța și respinge orice atac păgân sau iudaic. Cu ei avem primele încercări de teologie științifică. Ei pun în discuție probleme mari de doctrină și morală. Fac primele încercări de creștinare a filozofiei. Filozofia sprijinită numai pe rațiune n-a putut să dea decât o parte din adevăr. Pe când creștinismul conține tot adevărul, fiindcă prin Hristos s-a revelat pe pământ. Ei caută să arate legătura dintre cele două testamente.

Nașterea Domnului ca praznic al bucuriei reflectată în colindele românești de Crăciun

COLINDĂ ȘI MISIUNE

Cuvântul „colindă” vine de la verbul „a colinda” care înseamnă a umbla, a merge din loc în loc; acest sens e aproape de sensul cuvântului „pelerinaj” întrucât ca și pelerinajul și colindatul are un scop precis, știut dinainte, nu e simplă umblare din loc în loc în sensul de rătăcire ori „cutreierare”. Așa cum pelerinajul are o țintă sfântă, o direcție determinată și un scop precis, și colinda are o țintă și un scop bine definite; ținta o constituie casele oamenilor; scopul: anunțarea unui mare eveniment, în cazul Crăciunului, acela al Nașterii pe pământ a Fiului lui Dumnezeu. Astfel, anunțarea, vestea transmisă prin colindare s-a numit colindă. Dar întrucât această anunțare este de fapt o veste bună, minunată, colinda este o Evanghelie, în sensul etimologic al cuvântului (Evanghelie = veste bună). Asociația este și mai frapantă dacă ne gândim la Praznicul Bunei Vestiri (25 Martie). Ceea ce Arhanghelul Gavriil a bine-vestit Sf. Fecioara Maria a fost exact ceea ce bine vestesc colindele: Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos.

Însă este interesant de remarcat faptul că Arhanghelul Gavriil, aducând vestea cea bună Sf. Fecioara, a fost trimis de Dumnezeu să vestească. Deci Evanghelia — Buna veste, transmiterea veștii bune se face prin trimiteri, deci are un caracter misionar, vestirea însăși fiind o misiune (missio în Latină înseamnă „a trimite”). În consecință și colindele care anunță vestea cea bună — au o dimensiune misionară, de evanghelizare, ceea ce înseamnă că, precum Sf. Arhanghel odinioară, acum copiii pot fi considerați a fi trimiși de Dumnezeu să vestească marele eveniment. Iar cei ce sunt trimiși sunt deci împuterniciți, vin cu autoritatea celui ce i-a trimis, de aceea, oamenii îi primesc pe colindători cu respect, uimire și încuviințare, întocmai ca Sf. Fecioară Maria pe Arhanghelul Gavriil și Vestea cea Bună.

Autoritatea lor, a colindătorilor vestiitori vine și din faptul că ei sunt contemporani cu evenimentul, ei L-au „văzut” pe Hristos, deoarece multe colinde vorbesc de Nașterea Domnului la timpul trecut, arătând că evenimentul tocmai a avut loc și cei ce au fost acolo prezenți, pleacă acum să-l răspândească și cum însuși Cel pe care-L vestesc, pe care L-au văzut, căruia ca și magii i s-au închinat, acum le-a dat misiunea, împuternicirea de a merge și umple lumea de buna veste.

Fiind contemporani cu evenimentul divin și realizând unicitatea lui și caracterul lui dumnezeiesc, ei de asemenea consideră de datoria lor să meargă să vestească.

Contemporaneitatea dă autoritate propoveduirii. Când primești o veste proaspătă de la un martor ocular la o întâmplare nu te mai poți îndoi, și cu atât mai puțin cu cât vestiitorii, martorii sunt copii curați la suflet care nu știu să mintă.

Vârsta lor și prezența lor directă la Nașterea lui Hristos dă credit și putere cuvântului lor, așa cum a fost și în cazul propoveduirii apostolilor despre Iisus. Ei înșiși, pentru a da autoritate și credit mărturiei lor, menționau cu claritate că au fost martori direcți ai lucrurilor pe care le propoveduiesc, așa cum vedem că Sf. Evangelist Ioan spune în una din scrisorile sale: „Ceea ce a fost de la început, ceea ce am auzit, ceea ce am văzut cu ochii noștri și mâinile noastre au pipăit, despre Cuvântul vieții, ... aceea vă mărturisim.” (I Ioan 1, 1—2).

O altă legătură între Buna Vestire și Colinde constă în faptul că sârbătoarea prăznuită la 25 Martie anunță evenimentul Nașterii Domnului; colindele la rândul lor, ca bună veste, și ele anunță împlinirea acestui eveniment. Se observă în colindele Nașterii Domnului, ca și în icoanele praznicului un dinamism interior marcat de o dublă mișcare: a magilor, păstorilor, îngerilor, stelelor, a întregii făpturi ca într-un pelerinaj paradoxal spre peștera din Betleem, ca într-un fel de consens tăcut, de complicitate trăită în curiozitate și mirare, într-o liniște misterioasă ce sugerează atât conștiința despre întâmplarea a ceva extraordinar și așteptarea înțelegătoare ce decurge din aceasta, cât și participarea la eveniment, deci o mișcare a lumii spre peștera devenită ca un fel de altar cosmic unde lumea și toată creația vin să celebreze și să se închine, precum și o mișcare de la peștera spre lume, o răspândire a veștii în bucuria iradiantă ce constituie un impuls irezistibil la misiune, mărturisire, propoveduire a ceea ce a fost văzut, auzit, atins.

CREDITUL ȘI AUTORITATEA COLINDELOR

Colindătorii sunt contemporani cu evenimentul; ei „știu” ceea ce urmează să se petreacă „astăzi”, curând: „Astăzi se naște Hristos, Leru Ler”. Alții, martori ai evenimentului deja petrecut, îl anunță cu lux de amănunte, ca și cum ar fi fost acolo de față, și acum relatează:

„Astăzi s-a născut Hristos
Mesia chip luminos”

Este „mititel, înfășătel, în scutece de bumbăcel”. Multe alte amănunte cu privire la prunc și la nașterea sa, la mediul și condițiile în care s-a născut sunt oferite de colinde.

Însă fie că Nașterea lui Hristos e raportată la timpul prezent, „se naște”, ori la trecut „s-a născut”, nașterea a avut ori are loc ASTĂZI. Acest mod de a ne prezenta evenimentul ne face și pe noi contemporani cu el, ne implică, ne introduce și ne face părtași la derularea și anvergura sa, ne face părtași la mărturisire, misiune și propoveduire.

„Astăzi se naște Hristos” implică o actualizare a faptului, o repunere a sa la timpul nostru, la timpul prezent, o re-prezentare a lui ceea ce arată că sârbătoarea aceasta pentru noi nu este o simplă comemorare, ci cu mult mai mult.

Această contemporaneizare a Nașterii Domnului exprimă universalitatea faptului, puterea adevărată de recapitulare reală a lui în istorie; și așa cum un copac în fiecare primăvară în mod real renaște la viață, și Nașterea Fiului lui Dumnezeu pe pământ conține în ea însăși sâmburele renăscător, regenerent pentru fiecare an și în veștii vecilor, ori ca și cum odată ce Nașterea Domnului s-a produs în mod miraculos, în istorie, de acum se re-produce, se produce din nou, mereu, în istorie, căci nu producerea vine din re-producere, ci reproducerea din producere, producerea evenimentului fiind temelia logică și reală a re-producerii lui repetate.

NAȘTEREA DOMNULUI — SĂRBĂTOARE A BUCURIEI

Dacă ASTĂZI se naște ori s-a născut Hristos aceasta este pentru noi prilej de celebrare, de prăznuire, de bucurie. Cu toate că pruncul e sărac: „N-are scutece de-nfășat, nici hăinuță de-mbrăcat”, lumea se mobilizează pentru a procura cele necesare. Deja boierii „au plecat la vânătoare să vâneze căprioare” ori vreun iepuraș ca „să facă din pielea lui veșmânt frumos Domnului”.

Nașterea Domnului este bucurie creatoare de frumusețe transfigurantă; este bucurie întâi pentru cei ce au „văzut”, însă și pentru cei „care n-au văzut dar au crezut” (Ioan 20, 29).

„Bucurie mare este, credincioșii cântă
Împună cu păstorii Nașterea cea sfântă”;
este bucurie pentru cei ce primesc buna veste: „Lăudați și cântați și vă bucurați”.

Anvergura universală a evenimentului atrage după sine nu numai bucuria participanților direcți într-un fel sau altul la realizarea lui, ci a întregii creații. Împărații și păstori, deci boiași și săraci, copii, tineri și bătrâni, animalele, copacii, toate plantele, stelele, luna și soarele, îngerii din ceruri, toată făptura văzută și nevăzută apare în colinde ca fiind mișcată de eveniment, transfigurată întru bucuria participării la el. Bucuria Nașterii Domnului devine o bucurie doxologică de proporții cosmice incluzând creația văzută și nevăzută:

„Cerul și pământul în cântări răsună
Îngeri și oameni cântă împreună”

Universalitatea și perpetuitatea Nașterii Domnului este subliniată și de faptul că bucuria de care vorbim aici nu este un act ocazional în viața credincioșilor ci devine o atitudine permanentă:

„Care bucurie și aici să fie
De acum până-n vecie”

ori cum o altă colindă îndeamnă:

„Această seară sfințită
Și sârbătoare slăvită
Rugăm la toți să vă fie
Ntru mulți ani cu bucurie”

confirmând astfel cuvântul biblic al Sf. Apostol Pavel care îndeamnă pe tesaloniceni zicându-le: „Bucurați-vă pururea” (I Tes. 5, 16).

Și așa cum bucuria schimbă fața persoanei, sufletul ei și viața, atitudinile și caracterul tot astfel bucuria incandescentă a Nașterii Fiului lui Dumnezeu schimbă fața lumii, a întregului univers, are deci un caracter transfigurant care anticipează deja înnoirea finală a întregii creații, potrivit cuvântului Scripturii care zice că „va fi un cer nou și un pământ nou” (II Petru 3, 13).

Bucuria aceasta doxologică mai este confirmată și de faptul că în colinde se anunță o nouă eră, era milei Domnului, nașterea lui Hristos „pentru noi și pentru a noastră mântuire”, ce ne descoperă parcă un pic din fața ascunsă a adâncului, fiind expresia dragostei și milei lui Dumnezeu față de noi. Și bucuria este cu atât mai mare cu cât Nașterea Domnului odată petrecută, nu ni se mai ia înapoi. În „Nașterea cea sfântă” mila și bucuria sunt un dar veșnic, dar și o rugăciune, o permanentă invocare a noastră către Dumnezeu, lucru ce arată pe de o parte poziția noastră față de Dumnezeu, și pe de altă parte, lucru care ne menține permanent în legătură cu El.

De fapt, în general colindele se și termină cu un fel de rugăciune permanentă:

„Și de-acum până-n vecie
Mila Domnului să fie
Lăudați și cântați
Și vă bucurați”.

După cum vedem în colinde și icoane, în noaptea de Crăciun totul este pace, mirare și slavă; cerul e senin, înstelat și adânc, întunericul nopții, parcă el însuși transfigurat pare tălmăcit al tainei preamărite; pământul pare cuprins de o pace necuprinsă; în mod neobișnuit animalele parcă adulmecă ceva nou, iar păstori de aproape ca și magii de departe își încep sfântul pelerinaj. Pământul Betleemului nu poate înțelege cum e copleșit de revărsarea cerului peste el, iar Maica Precurată se miră cum Cel neîncăput s-a putut încăpea de dânsa.

Această mirare însă, a magilor și a păstorilor, a îngerilor și a oamenilor, a cerului și a pământului n-a încetat, după cum nici slăvirea minunii.

De aceea și noi astăzi, împreună cu întreaga creație, copleșiți de adâncimea tainei, participând la dumnezeiescul eveniment, nu încetăm a slăvi și a propovedui că

„Astăzi s-a născut Hristos
Mesia chip luminos
Lăudați și cântați
Și vă bucurați”

Nașterea Domnului 1994
New York

Pr. Dr. Theodor Damian

Din Basarabia, în zilele studenției

Un popas la Mănăstirea Hârbovăț

La apelul Părintelui Gala Galaction, pentru a ne retrage la vacanțe în vreo mănăstire, am petrecut și eu vacanța de Crăciun a anului 1933 și Anului Nou 1934 în Sfânta Mănăstire Hârbovăț, din județul Orhei. Eram în anul IV de Teologie și împreună cu mine au mai fost repartizați doi studenți: Ciortan Gheorghe din anul II și Lojniță Ion din anul I, amândoi dobrogeni, ultimul era chiar din Cernavodă.

Părintele stareț Feognost Donos, obișnuit cu vizitatorii, ne-a primit foarte bucuros; dar nu numai ca pe niște oaspeți, ci ca pe viitori preoți și chiar viitori monahi. Ne-a dat voie să vizităm întreg așezământul monahal, cu toate acareturile și îndeletnicirile vieții de obște, pornind de la Stăreție, la cele două biserici — una de iarnă și alta de vară — ctitoria unui răzeș Mihail Carpuș, răsplătit de Ștefan cel Mare pentru actele lui de vitejie, dovedite în fruntea arcașilor Orheieni. Apoi am vizitat moara, eleușul, stupăria, via și împrejur se întindea, cât vezi cu ochii, Codrii Orheiului: de fagi, carpeni și stejari, despre care vorbește și Sadoveanu în „Neamul Șoimăreștilor” că mișună de vulpi, și porci mistreți și alte sălbăticiuni — vrednice de vânat. La întoarcere, Părintele Stareț ne arată într-un platan din fața stăreției vreo patru păuni, recomandându-i, râzând: „Aceștia sunt copiii mei!”

Mai târziu, după război, când am cunoscut pe Arcadie Donos — aviatorul, poetul și actorul, ne-a încredințat că este nepotul starețului de la Hârbovăț, povestindu-ne cu mult haz și întâmplări ciudate și despre acești păuni — slăbiciunea unchiului său.

Mănăstirea Hârbovăț făcea parte din comuna Onișcani. Potrivit dispozițiilor legale, ne-am prezentat la Primărie și la Postul de Jandarmi, întrucât stăteam mai mult de trei zile, și după încheierea formalităților, atât primarul, cât și șeful de jandarmi ne-a spus că Hârbovățul este una din cele mai mari și mai bine gospodărite mănăstiri din Basarabia. Iar noi ne făcusem convingerea de la început, că Părintele Feognost este mic la statură, dar mare în fapte! Era o arătare de om și ne miram de unde poate desfășura atâta energie zilnic, ca un trepăduș. Cu toaigul păstoririi în mână, nu-i scapă nimic necercetat, ca toate să meargă după bună rânduală, sub lozinca monahală: „Roagă-te și muncește”. Faima acestei mănăstiri, însă era „icoana de la Hârbovăț” a Maicii Domnului, făcătoare de minuni. Ea stătea din toamnă — de la Sf. Dumitru — și până în primăvară, la Sf. Gheorghe — și la Chișinău în Paraclisul de sus de la Arhiepiscopie. Prin cultul Maicii Domnului întreținut și prin această sf. icoană, la care ne-am închinat și noi, am aflat și despre numele mănăstirii Hârbovăț. Sub titlul: „Icoana de la Hârbovăț” a scos părintele Iraclie și o căruție foarte documentată, că era donația unui Colonel rus Albadev și s-a dovedit în cursul istoriei folositoare la bolnavi și la vreme de secetă.

Pe părintele Iraclie l-am cunoscut încă de la facultate. Era un călugăr îmbunătățit, apreciat atât de profesori cât și de colegi. Era cu un an înaintea noastră — seria lui Vasile Teodorci — de acum licențiat și vecin de chilie cu noi. Ne-am bucurat tare mult de această vecinătate, pentru că seara ne întâlneam în discuții antrenante în toate domeniile. Iar mie mi-a fost și de mai mare folos la înțelegerea unei lucrări de seminar la Istoria Artei Creștine. Mănăstirea avea și librărie și prin librăria ei, Părintele Teodorci, am procurat vederi, cu care am ilustrat lucrarea, încât Prof. Constantinescu — Iași când am ținut-o a scris pe ea: „Bună de a fi ținută și ca teză de licență”.

Cu Părintele Stareț nu ne mai întâlneam decât la masa de prânz și în biserică la slujbă. Am participat la toate slujbele de zi, și de noapte, cu dorința vie de a mă forma pentru monahism. Am petrecut momentele înalte în timpul sărbătorilor, când copiii toatele învecinate veneau cu urările, după datină, și Părintele Stareț îi primea cu multă dragoste părintească. Am fost martori, când Părintele Vladimir — economul mănăstirii, împreună cu preoții din parohiile vecine, au dus cu căruțele ajutoare familiilor nevoiaș, de sfințele sărbători. În toate sărbătorile am luat masa în trapeza cea mare, cu toată obștea, în frunte cu Părintele Stareț, care nu era numai respectat, dar era și iubit!...

I-am făcut și noi urări și i-am mulțumit pentru buna primire și buna cinstire. Iar întreaga obște s-a ridicat și i-a cântat: „Mulți ani trăiască!” „La mulți ani!” Ne-a bucurat nespus de mult că erau mulți tineri, — semn că mănăstirea întinereste! Brazilii mănăstirii”.

În după amiaza zilei de Anul Nou, pentru că era o zi însoțită și chiar caldă pentru acel timp, am hotărât să vizităm Mănăstirea Hârbovăț, — mănăstirea preferată de Mitropolitul Gurie, pentru odihna de vară. Părintele Stareț ne-a dat binecuvântarea și de călăuză pe Părintele Alexe — Omul lui Dumnezeu, cum scrie în calendar, la ziua sfântului. Călăuză noastră a apucat drumul pe scurtătură, — de-a dreptul prin mijlocul codrilor Orheiului, care începeau de la poalele mănăstirii. Noi, — sub influența literaturii sadoviene, — ne-am temut de jivinele pădurii și l-am rugat să mergem pe șleaul drumului de căruță. Părintele Alexe, care cunoștea din copilărie toate potecile și cărările, — pentru că era din partea locului, — a căutat să ne liniștească și să ne convingă că scris este: „Codru-i frate cu românul”... Aici s-au adăpostit Orheiienii noștri, în timpurile grele, când năvăleau peste ei turcii, tătarii sau musulii. De atunci — se vede — că a rămas în părțile acestea, și această zicală: „Iubim jivinele pădurii, nu putem iubi jivina om — jivina urii!” Așa ne-am ținut pasul după călăuză noastră, — un moldovean isteț și sugubav — care ne-a dus pe nesimțite, cu snoave și povești, până la Râul Ichelului, care se dezghețase și „năhlapii slouilor de gheață” — cum zicea el — a lovit podețul și l-a sfărâmat! Măhnit și trebuit să facem calea întoarsă, cu dorul neîmplinit după Mănăstirea Hârbovăț, silind să nu ne apuce inserarea prin pădure. Acum, la întors acasă, Părintele Alexe ne-a încredințat că circula în tot acest ținut povestea de dragoste a lui Tudor Șoimaru cu Magda Orheianu, precum și de răzburare față de boierul Stroe Orheianu, tatăl ei. Acum, am înțeles mai bine, de ce Părintele Stareț ne-a dat călăuză pe Părintele Alexe — Omul lui Dumnezeu, că era dăruit de sus cu acest talent de povestitor. Ne-am simțit desfătați, încât n-am simțit nici când a trecut timpul, și mai ales că a trecut și teama de jivinele pădurii!... La încheierea drumeției a mai adăugat: „Dar, ce credeți D-voastră, că și Sadoveanu până a pus în cărți, n-a pus decât tot ceea ce a cules din viață, de pe la un mular calit guraliv, ca și mine!

Când ne-am prezentat la Stăreție, ca să dăm seamă pe unde am colindat, amurgul se revărsa peste Așezământul mănăstiresc!

Aici se află în vizită părintele stareț de la Mănăstirea „Frumoasă”. După ce ne-am cunoscut nu m-a răbdat graiul și i-am zis din admirație: „La o mănăstire frumoasă, se cuvine un stareț frumos!”... Părea un monument de sănătate. Părintele Feognost, pe lângă dânsul părea și mai mic și zbârcit la față ca un hrib. Acesta avea fața netedă și roză, — doar părul și barba albă colihie îl arăta că e bătrân. Și era tare scump la

RUGĂCIUNE

Cu sfinții odihnește, Doamne,
Pe cei cosiți de duhul rău!
În timp de ierni, în timp de toamne,
Cu sfinții odihnește-I, Doamne!

Celor care tăiați în două,
De-al tancurilor ferăstrău,
Vă odihniți sub cruce nouă,
Acum și pururi, „Pace vouă!”

Celor ce-ați ars, să dați lumină,
Norodului îngenunchiat
Și spulberați în vânt și tină,
Domnul vă dea, în veci, hodină!

Aura voastră legendară,
Și duhul vostru minunat,
Vor arde pe mormânt, în pară,
Când ne-om ruga iară și iară.

Mărire ție tinerețe,
Cu flori și luminări în mâini,
Ai înfruntat urgia-n piețe,
Mărire ție tinerețe!

Rugămu-te slăvite, Doamne,
Pe cei plecați să-i ții la sân!
Ale robiei mari piroane
Ei ți le-au scos popor român.

Mărire lor și Ție, Doamne,
Căci numai Tu ne ești Stăpân!

Preot Gheorghe Vieru

vorbă. Până când am plecat la culcare, de-abia ne-a răspuns la unele întrebări. Am înțeles că era moldovean, de la poalele Ceahlăului, că înainte de a veni în Basarabia a fost stareț la Schitul de la Durău, iar în rest ne-a dezarmat complet cu tăcerea! Tăcea cum tace Ceahlăul!... Până și țintua lui statuară părea cioplită din Ceahlău!

Mai târziu, după ce am vizitat mai multe mănăstiri din țară și am întâlnit în viață mai mulți monahi, atunci am înțeles pravila lor; iar părintele stareț de la „Frumoasă” mi-a fost model și lecție de urmat toată viața. În acea carte de evlavie „Urmarea lui Hristos” este un întreg capitol: „Să ne ferim de prisosul în vorbire”, iar în altă parte stă scris: „Bărbatul care nu-și stăpânește limba, nu-și poate stăpâni tot trupul”... Către sfârșitul vacanței când mă credeam mai pregătit pentru călugărie și hotărât ca după titlul de licență să mă întorc aici într-o dimineață, mi s-a părut dinspre dealurile de la Onișcani, că văd dealurile și cu crama de la noi, din sat. Și atunci m-a apucat un dor de casă, cum nu se poate spune. Când am ajuns la facultate și i-am mărturisit părintelui Galaction, dânsul mi-a răspuns răzduit: „S-a zis cu călugăria ta... Știi ce scrie în Sfânta și bătrâna și dumnezeiasca noastră Carte: „Vieția pustnicilor fericită este, dacă se întronează cu dumnezeescul dar!” O singură dorință mai este permisă, ca după ce ți-ai dat tot plinul de activitate aici, aducând un spor de bine în viața semenilor tăi, atunci să treci dincolo, și să te primească Dumnezeu la Sânul Său!... Acesta e supremul Ideal. Dacă n-ai ajuns un călugăr bun, vei fi un preot bun. Depinde cu cât a apăsat Dumnezeu cu degetul cel mic pe fruntea tă! Nu ești de pus între flori; dar nici de aruncat între...trandafiri!...”

Apelul Părintelui Gala Galaction făcut către noi, studenții lui de acum șizeci de ani, rămâne valabil și acum, — mai ales, pentru tinerii noștri teologi. Și dacă nici nouă nu ne-a făcut decât bine, nici lor nu le poate face rău. Ne-a prevenit însă, chiar de la început să nu privim mănăstirea numai la coajă, superficial, din partea patriarhal-idilic, pentru aerul curat și relaxare; nici numai istoric-artistic pentru valoarea ei ca monument istoric, că atunci o reducem la muzeu; ci pentru sensul ei eroic, de a ne schimba viața cu dumnezeiască schimbare, așa cum stă scris și pe ușile de la intrare „În Casa Slavei Tale stând, în cer ni se părea că stăm”.

Mărturisesc că m-am despărțit cu greu de viețitorii mănăstirii Hârbovăț, acești oameni ai lui Dumnezeu, și de aceste locuri binecuvântate ale patriei noastre, că tot ceea ce au înfăptuit în aceste vetre de cultură și viață spirituală românească sunt înfăptuiri aproape de minuni!...

Tot ceea ce am învățat din istoria noastră națională, din istoria literaturii vechi religioase și mai ales din Istoria Bisericii române le-am trăit pe viu. Mănăstirile sunt altarele neamului! Ele au străjuit cu grijă, în cursa istoriei noastre atât de zbuciumate, și au salvat scumpele noastre comori ale sufletului: legea, limba, datinile strămoșești și toată moștenirea ființei noastre etnice de români.

Mărturisesc, acum la capătul tuturor ostensiilor că tot ce am dobândit în seminar și în facultatea de teologie s-au desăvârșit prin vizitarea și trăirea acestor exerciții spirituale în formarea mea și după preoție, ca în lozinca monahală: „Rugăciunea împletită cu munca”...
Pr. Lăudat Vasilescu

TATĂL NOSTRU

Mântuitorul i-a învățat pe ucenici rugăciunea Tatăl nostru (Pater imon — Pater noster), care a devenit rugăciunea de bază a creștinilor. Ea se află în două variante, cu mici diferențe: Matei 6, 9—10; Luca 11, 2—4. S-a impus în cult și în uzul comun varianta de la Matei, fiind cunoscută sub denumirea de Rugăciunea domnească (Oratio Dominica).

Poporul român este creștin din epoca daco-romană (secolele II—VI, VII) și el a folosit de la început, mai întâi pe cale orală, în limba latină, Rugăciunea domnească, Tatăl nostru. O dovedește în limba română lexicul în întregime latin al rugăciunii, cu excepția câtorva cuvinte din slavă și maghiară intrate mai târziu în limbă.

Cuvântul tată, pentru pater, ca și mamă pentru mater, din limbajul familial popular ne trimite la latina populară vorbită. Îl aflăm în dr., ar., mgl., ca și în italdial. meridională, în span. ca și în port., „tată”, în vorbirea curentă! Pentru cuvântul literar dimitto, -ere (dimittite nobis) avem cuvântul popular latin libertate, dr. iertare. Pentru clasicul latin malo (malus, — um) avem, de asemenea, popularul latin reus, dr. rău. Invocarea populară: Doamne, feri-ne de răul sau Doamne, ferește-ne!, Doamne, ferește!, este însăși cererea ultimă din Tatăl nostru în latina populară, pentru „libera nos a malo”, păstrată până astăzi în limba română vorbită din perioada daco-romană.

Verbul feri, în DLR și DEX, este dat cu etimologie necunoscută. H. Mihăescu îl identifică cuvânt autohton traco-dac, ceea ce dovedește originea creștinis-

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. I. Ionescu

1 H. Mihăescu, La Romanité dans le Sud-Est de l'Europe, București, 1993, cap. 203.

2 Idem, cap. 211, 227.

FERICIȚI CEI MILOSTIVI*

Iubiți credincioși,

Iată am ajuns cu bine și în acest an să sărbătorim Ziua Sfântului Nicolae, cel pe care l-am ales să ne inspire sentimente de iubire, de compătimire și de dărnice față de cei bolnavi și lipsiți de mijloace pentru a se îngriji de sănătate, față de cei săraci și cu familiile numeroase, față de cei loviți de nenorociri și de rele întâmplări. Milostenia creștină este mijlocul prin care le putem veni în ajutor tuturor acestora, având încredințarea că văzându-ne bunii unii cu alții, și Dumnezeu va fi bun cu noi, și ne va apăra să nu vină și asupra noastră vreoa boală și nenorocire. Căci scris este: „Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui”. Această promisiune a fost rostită de însuși Mântuitorul (Matei V, 7).

Facem și anul acesta un **Apel stăruitor** către toate inimile bune și milostive, să dea din prisosul lor, atât cât pot, pentru alinarea suferințelor altora. Cine nu cunoaște cuvintele aflate atât în Sfintele Scripturi, cât și în vorbirea populară românească: „Cine dă, lui își dă” căci cu tot ce dăm aici, ne vom întâlni **dincolo** în viața cea veșnică, în care toți vom ajunge. Și cât de multă nevoie vom avea atunci de martori, care să ne apere în fața Dreptului Judecător! E bine să știm că prin milostenie ne acoperim multe de păcate.

În Cartea **Proverbelor** din Vechiul Testament, o carte plină de cuvinte înțelepte, se spune că „Cine pe sărac ajută, pe Dumnezeu împurmută” (Prov. XIX, 17). Ce lucru extraordinar e acesta: să-l împurmuți pe Dumnezeu! Să-ți faci dator pe Dumnezeu! Că doar se știe că Dumnezeu își plătește întotdeauna datorile, adică îl răsplătește pe cel milostiv. Și câtă nevoie avem toți de mila și ajutorul lui Dumnezeu!

Așa cum se ajută între ei frații și surorile după trup, tot așa trebuie să ne ajutăm toți între noi, fiindcă noi suntem creația lui Dumnezeu și frați între noi. Oare nu-i zicem noi toți „Tatăl nostru”, adică al nostru, al tuturor?

Ar putea gândi unii că sunt ei înșiși lipsiți de mijloace materiale, dar nu se cere nimănui să dea mai mult decât poate. Să dăm chiar din puținul nostru, căci din puținul dat de cât mai mulți, se adună mult și crește posibilitatea Bisericii de a face milostenie cu cât mai mulți. Milostenia fiecăruia îi va fi scrisă în ceruri pe numele lui. Iar cei ce o vor primi, se vor ruga pentru cei milostivi și mare putere are o astfel de rugăciune.

Sfântul evanghelist Marcu ne istorisește o întâmplare plină de tălc și de învățăminte cu privire la felul cum primește Dumnezeu milostenia:

„Apoi șezând Iisus în preajma cutiei Bisericii — e vorba de cutia milor — privea cum mulțimea arunca bani în cutie și mulți bogați au aruncat mult.

Venind însă o văduvă săracă, a aruncat doi bănuți, adică un codrant (o monedă mică).

Atunci Iisus chemând pe ucenicii Săi, le-a zis: Adevărul vă grăiesc, că această văduvă a aruncat mai mult decât toți cei ce au pus în cutie;

Căci toți au aruncat din prisosul lor, iar aceasta din sărăcia ei a aruncat tot ce a avut, toată averea ei” (Marcu XII, 42—44).

Sfântul Apostol Pavel peste tot pe unde umbla făcea colecte pentru cei săraci, precum se arată în epistola către Romani, și socotea că aceasta e o datorie a celor ce au, față de cei ce nu au (Romani XV, 26—27). Și tot astfel le scria și Galatenilor: „să ne aducem aminte de cei săraci” (Gal. II, 10). Și de câte ori nu și-a arătat Mântuitorul mila față de cei bolnavi și neajutorați! Să ne aducem aminte că una din întrebările care ni se vor pune la Judecata de Apoi, va fi și cea cu privire la felul cum i-am ajutat pe săraci și pe bolnavi (Matei XXV, 34—46) și, de răspunsul la această întrebare, va depinde trimiterea noastră în rai sau în altă parte, parte de care să ne ferească Dumnezeu.

Iubiți credincioși,

Am încercat în aceste puține cuvinte, să vă readuc în memorie una din îndatoririle fundamentale care ne revin nouă creștinilor, aceea de a fi buni, solidari și milostivi unii cu alții, potrivit cu poruncile Mântuitorului și ale întregii Sfinte Scripturi.

Am speranța că și în anul acesta veți răspunde cu generozitate Apelului nostru pentru constituirea **Fondului Filantropic Eparhial**. Vă pot încredința că, din Fondul strâns anul trecut, au fost ajutați în anul acesta mulțime de bolnavi, săraci, handicapați și alți oameni și familii în mari nevoi și, rugăciunile tuturor vor da mărturie în fața lui Dumnezeu pentru generozitatea Dumneavoastră. Veți avea plată în ceruri.

Mă rog lui Dumnezeu pentru cei bolnavi, pentru cei lipsiți, pentru cei cu familiile mari, greu de întreținut, pentru cei asupra cărora se abat diferite necazuri și nenorociri.

Mă rog lui Dumnezeu pentru Dumneavoastră, iubiți credincioși și credincioase, ca Dumnezeu să vă facă parte de sănătate și de tot sporul în toate, de pace și de mulțumire sufletească, și să vă dea tot gândul cel bun, ca să fiți buni și milostivi cu cei în nevoi, încredințându-vă că veți fi răsplățiți însuși, așa cum ne-a promis Dumnezeu, că „**va răsplăți fiecăruia după faptele lui**” (Romani II, 6).

Vă mulțumesc tuturor că mi-ați ascultat acest Apel. Vă mulțumesc mai ales în numele celor care vor fi ajutați din darul Dumneavoastră. Ei vă vor pomeni în rugăciunile lor, și Dumnezeu nu rămâne niciodată dator.

Vă fac tuturor urări de sănătate și de bucurii în viață. Să fiți sănătoși. Să fiți întotdeauna printre cei care dau, mai degrabă decât printre cei care au nevoie de daruri. Ca să merităm aceasta, trebuie să fim darnici cu cei în nevoi și în necazuri, și așa, bunăvoința lui Dumnezeu va fi cu noi totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. AMIN.

Al vostru al tuturor, de tot binele voitor și pururea rugător către Domnul
† ANTONIE
 Arhiepiscop al Sibiului
 și Mitropolit al Ardealului, Crișanei
 și Maramureșului

* Pastorală pentru constituirea Fondului Filantropic Eparhial, 1995.

Tatăl nostru

(Urmare din pag. a 7-a)

mului românesc, de origine daco-romană, ca și prezența elementului lexical traco-dac în lexiconul creștin românesc.

Ultima inscripție latină este datată din 612³, iar primele texte scrise daco-române sunt din secolul al XVI-lea. O comparație între textul rugăciunii *Tatăl nostru* în limba latină (*Vulgata*, sec. IV) și între variantele în scris din sec. al XVI-lea ne arată continuitatea evoluției limbii latine vorbite până astăzi.

Cele mai vechi versiuni românești ale rugăciunii *Tatăl nostru* în scris datează din secolul al XVI-lea. Dintre acestea, cum au arătat Ion Gheție și Alexandru Mareș, o primă categorie o constituie cele care aparțin textului *Evangheliilor*: versiunea Matei în *Tetraevanghelul* sibiian (1551—1553), versiunile Matei și Luca în *Tetraevanghelul* coreșian (1561) și în *Tetraevanghelul* copiat de Radu de la Mănești (1574). A doua categorie este reprezentată de o versiune trunchiată a rugăciunii existentă în *Apocalipsul Apostolului Pavel* din *Codicele Sturdzan*⁶ care a rezultat cu prilejul traducerii din slavonă a apocrifului. O ultimă categorie o formează versiunile rugăciunii *Tatăl nostru* cuprinse în patru tipărituri coreșiene: *Catehismul* din 1560, *Molitvenicul* din circa 1567—1568, *Liturghierul* din 1570 și *Evanghelia* cu *invățătură* din 1581⁵ și, într-o tipăritură polonă, *Statuta y Metryka Przymyślow Koronnych przez Stanislaw Sarnickiego* (= Statutele și codicele privilegilor de stat de St. Sarnicki, p. 1224), Cracovia, 1594, versiunea Luca Stroici.

Din compararea versiunilor rugăciunii *Tatăl nostru* tipărite în secolul al XVI-lea rezultă trei versiuni de bază: 1. Versiunea din *Evangheliarul slavo-român*, Sibiu, 1551—1553, f. 10 v, 11 r; 2. Versiunea din *Catehismul* tipărit de Coresi la Brașov, în 1559—1560, f. 8 v, identică cu versiunea din *Liturghierul* din 1570, f. 36 r; 3. Versiunea Luca Stroici tipărită la Cracovia în 1594 de Stanislas Sarnicki.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Pr. prof. Dr. Aurel Jivi — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.

Metanie la Nașterea Domnului

Apleacă timpule metanie,
Lumină lină spre pământ,
Când prosternezi zăpezile
De lași cernită patima din gând.

Acuma îngerii colindători
Plinirea-ncep să o vestească,
La suflute de veghe stau păstri,
De drag îi e Hristosului ca să se nască.

Biserica, din nou va străluci
Ieslei-prestol lumina ei de stea...
Cu dor de post, de rugă și liturghii,
Să-ntâmpinăm pe Cel ce pururea se naște-n ea.

Și pentru noi desăvârșita Lui smerire,
Ce-atât de vechi Scripturile o spun,
Să poată să ne fie înălțare,
Și pacea cea mai pace de Crăciun...

Ridică timpule metanie,
Lumină lin-acum spre cer,
Deodată cu nămețile,
Mai sus se-nalță gândul plin de El.

Nelu Morar
(stud. anul I)

ANUNȚ

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu anunță că, începând cu 1 ianuarie 1995, costul unui abonament la „Telegraful Român” este de 5 000 lei, iar la „Revista Teologică” de 8 000 lei.

Abonamentele se vor expedia prin mandat poștal, în contul nr. 45.10.4.09.2 — B.C.S.A. Sibiu.

Totodată se anunță că la **Librăria mitropolitană, Str. Mitropoliei nr. 35 Sibiu**, se află volumul omagial dedicat **Academicianului preot profesor dr. Dumitru Stăniloae, 640 de pagini**, fiind alcătuit de un grup reprezentativ de ierarhi, profesori, teologi din țară și străinătate. Costul unui volum este de 7 000 lei. Se poate solicita expedierea prin poștă.

Redăm textul latin (*Vulgata*, sec. IV), în comparație cu versiunea din *Evangheliarul slavo-român*, Sibiu, 1951—1553⁷, cu versiunea din *Liturghierul* din 1570⁸ și cu versiunea Luca Stroici, Cracovia, 1594.⁹

Textul latin:

Pater noster qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum; adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie; et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris; et ne inducas nos in temptationem: sed libera nos a malo.

1. Versiunea din *Evangheliarul slavo-român*, Sibiu, 1551—1553:

Tatăl nostru, cine ești în ceri, svințească-se numele Tău, și să vie împărăția Ta, și să fie voia Ta, cum în ceri, așa și pe pământ. Pita noastră sățioasă dă-ne astăzi. Și ne iartă nouă datorile noastre, cum iartăm și noi datornicilor noștri. Și nu ne du în ispită, însă izbăvește-ne de rău.

2. Versiunea din *Liturghierul* din 1570, al diaconului Coresi:

Tatăl nostru ce ești în ceri, svințească-se numele Tău, să vie împărăția Ta, fie voia Tău, cum în ceru, așa și pe pământ. Pita noastră sățioasă dă-ne nouă astăzi și iartă nouă greșalele noastre, cum iertăm și noi greșirilor noștri, și nu ne duce în năpaste, ce ne izbăvește pre noi de hitleanul.

3. Versiunea Luca Stroici, Cracovia, 1594:

Părintele nostru, ce ești în ceriu, svințească-se numele Tău. Să vie împărăția Ta, să fie voia Ta, cumu e în ceru, așa și pe pământu. Pinea noastră sățioasă dă nouă astăzi. Și iartă nouă datorile noastre, cum și noi lăsam datornicilor noștri. Și nu aduce pre noi în ispită, ce nă mântuiește de hitleanul.

Evoluția limbii latine dunărene, care a păstrat în limba română termenul „împărăție”, de la „împărat” + suf. — ie, pentru apuseanul „regnum”; de la „rex-gis”, „rege”, fiindcă „împărăția” a continuat în Răsărit aproape o mie de ani (1453), după căderea Romei în sec. V (476), a dat conștiința apartenenței poporului român la Împărăția romană, vorbind limba romanilor, păstrând numele de popor *roman-român* și credința creștină ortodoxă

Preotul Profesor Dr. TEODOR BODOGAE

În cursul zilei de marți, 22 noiembrie 1994, Dumnezeu a chemat la Sine pe unul din ultimii profesori formați în climatul spiritual și cultural patronat de marele mitropolit Nicolae Bălan al Ardealului, părintele Teodor Bodogae. Născut în urmă cu aproape 84 de ani, la 10 martie 1911, în Cetatea de Baltă, pe Târnave, și-a făcut studiile la Liceul Sf. Vasile din Blaj (1922—1929), la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu (1929—1933), continuând la Facultatea de Teologie din Cernăuți, care-i va conferi licența (1935) și apoi doctoratul (1938). Remarcat de mitropolitul Nicolae, a fost trimis la studii de specializare la Facultățile de Teologie Ortodoxă din Atena (1935/36) și Belgrad (1939/40), iar mai târziu la cele protestante din Berlin și Tübingen (1942/43). A fost profesor de Religie la Liceele din Sighișoara (1936/37); „Andrei Șaguna” din Brașov (1937/38) și „Mihai Viteazul” din Alba Iulia (1938/39). Din toamna anului 1940 a fost numit profesor suplinitor la catedra de Istorie bisericească universală și Patrologie de la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu, titularizat în 1943, la care va funcționa până în 1952. A început cercetările istorice încă din anii de studenție, diferite articole și recenzii publicate în *Revista Teologică* și *Telegraful Român* de la Sibiu, culminând cu teza de doctorat „Ajutoarele românești la mânăstirile din Sfântul Munte Athos” (Sibiu, 1940, 354 pag.), apreciată în mod elogios nu numai de istorici, ci chiar de bizantinologul de mare prestigiu Franz Dölger, lucrare care poate fi folosită și azi, deși a trecut peste o jumătate de veac de la apariție. A urmat o altă lucrare importantă despre *Sinodul de la Iași* (1943), traduceri din literatura patristică (*Viața Sfintei Macrina de Grigore de Nissa*) și postpatristică (*Despre viața în Hristos de Nicolae Cabasila*), studii consacrate lui Andrei Șaguna, Petru Movilă și altele.

Din dispoziția autorităților de tristă memorie din țara noastră, în 1952 a fost îndepărtat de la catedră și numit preot la biserica Sf. Nicolae din cartierul Sibiu-Lazaret. S-a dovedit și aici un bun păstor de suflete atent la necazurile enoriașilor săi, majoritatea muncitori ceferiști. S-a remarcat, în același timp, ca bun liturghisitor și predicator de excepție. Sub îndrumarea lui s-au executat lucrările de pictură în frescă și de sculptură la biserica sa.

În anul 1973 a revenit la catedră, ca profesor la noua catedră de Bizantinologie de la Institutul teologic, funcționând până la pensionare, în 1982. Și-a reluat munca cu aceeași vigoare tinerească pe care i-o cunoaștem toți, impunându-se în fața studenților nu numai prin erudiția sa, prin forma atrăgătoare și însușită în care își expunea prelegerile, prin dragostea sa cu adevărat părintească pe care o manifesta față de fiecare student dar mai cu seamă prin ținuta și demnitatea sa preotească exemplară. A fost un autentic profesor-preot, care a știut să imbine în chip exemplar slujirea la altar cu munca la catedră și cu cercetarea istorică. Slujea în fiecare duminică și sărbătoare, fie la catedră fie la capela Institutului și de cele mai multe ori rostea și un cuvânt de învățătură. A fost un profesor integru, obiectiv la examene, un adevărat părinte al studenților săi. În această nouă etapă a vieții, și-a reluat cercetările istorice și traducerile din literatura patristică, pe care le-a continuat până în ultimele luni de viață. Acum au apărut cele două volume din *Istoria bisericească universală* (în colaborare), patru volume din *Scrierile lui Origen* (unele în colaborare cu fostul său profesor, apoi coleg, Nicolae Neaga și cu Zorica Teodosia Lațcu), *Istoria bisericească a lui Eusebiu din Cezareea*, părți din opera Sfântului Vasile cel Mare și altele. A fost invitat la diferite simpozioane și întruniri ecumenice peste hotare, mai cu seamă la lucrările Seminarului de studii sud-est europene organizate de prietenii săi Frederick Hayer și A.M. Ritter, profesori la Universitatea din Heidelberg (Sibenik-Croația, Tesalonic s.a.) sau la Simpozioane consacrate Sfântului Grigore de Nissa (Mainz și Londra) prezentând de fiecare dată comunicări.

Acesta a fost omul, profesorul, istoricul și mai cu seamă preotul Teodor Bodogae. El se înfățișează înaltea Dreptului Judecător ca unul care „și-a făcut slujba deplin” față de păstoriții și studenții săi, „slujind cu vrednicie după chemarea cu care a fost chemat”. El completează acum șirul lung de preoți de mir și dascăli de teologie din Ardealul românesc adormiți în Domnul, care și-au pus sufletul pentru Biserica și neamul lor.

Dumnezeu să-L ierte și să-i așeze sufletul în rândul aleșilor săi!

* Slujba înmormântării a avut loc în ziua de joi, 24 noiembrie 1994, în catedrala mitropolitană, fiind săvârșită de P.S. Episcop Andrei al Alba-Iuliei, înconjurat de un ales sobor de profesori de teologie și preoți. Au rostit cuvântări P.S. Episcop Andrei, P.C. Pr. Decan Mircea Păcurariu, Dl. Prof. Hermann Pitters din partea Institutului teologic protestant, Dl. Prof. Dumitru Acu, din partea Astei și P.C. Preot paroh Constantin Mitea.

A fost înhumat în Cimitirul central din Sibiu.

Pr. Prof. Mircea Păcurariu

de rit oriental, pe care a primit-o în limba latină a României Orientale. Poporul român este continuatorul romanității orientale și el s-a format pe un spațiu întins din munții Hemului până în nordul Carpaților dacici, a cărui axă este Dunărea.¹⁰ Cum afirma P. P. Panaitescu, continuitatea elementului romanic în Dacia a fost în primul rând o continuitate de cultură¹¹, și această cultură a fost cu precădere creștină, despre care C. Daicoviciu menționează: „Prin creștinismul împăciitor și blând, predicat în limba latină și cucerind și pe „varvari” s-a întâmplat nu numai păstrarea romanității dia Carpați, ci și întărirea și desăvârșirea acestei romanități”.¹²

Rugăciunea de bază creștină este *Tatăl nostru*, din care mai păstrăm până astăzi din perioada daco-romană fragmentul: *Doamne, feri-ne de rău*, care străbate ca un ecou până la noi.

Din compararea celor trei versiuni ale rugăciunii *Tatăl nostru*, păstrate în scris din secolul al XVI-lea, cu textul latin de bază, se constată aproape o perfectă identitate, peste care timpul de o mie de ani și-a adus prea puține modificări lexicale. Dacă ne referim, de exemplu, la versiunea Luca Stroici din 1594, poate rugăciunea uzuală rostită arunci, doar un singur cuvânt slav a pătruns, *ispită*, din *ispiti, ispytati*, și un cuvânt maghiar, *hitleanul*, pentru *hitleanul*, din *hitlen*. Mănuiește din *mântui*, considerat de origine maghiară de DLR și DEX, din *menteni*, este discutabil, dacă nu provine din latină, din *manus* și *tuor, tueri, tuitus* = mântui, mântuit, a apăra, a ocroti, adică a apăra, a ocroti cu mâna (se înțelege, divină), etimologie pentru care noi opinăm, ca venind din latina populară. *Svințească* este contaminarea slavă, după sec. IX—X a lat. *sanctus*, dr. *sân-sân*, cu *sventit*. Păstrăm cu noi în toată istoria noastră ca popor daco-roman creștin ortodox *Rugăciunea domnească*, cea mai de inimă și sfântă: *Tatăl — Părintele nostru: Pater noster*.

3 Idem, cap. 133.

4 *Codex Sturdzanus*, ed. Gheorghe Chivu, București, 1993.

5 Ion Gheție și Alexandru Mareș, *Originile scrisului în limba română*, București, 1985, p. 369.

6 Bogdan Petriceicu Hașdeu, *Luca Stroici, părintele filologiei latino-române*, București, 1864; *Crestomația romanică*, întocmită sub conducerea acad. Iorgu Iordan, vol. I, București, 1962, p. 190; Emil Vărtosu, *Paleografia româno-chirilică*, București, 1968, p. 197—198; Ion Gheție și Alexandru Mareș, *op. cit.*, p. 167.

7 Magdalena Georgescu, *Considerații filologice asupra unui vechi text românesc*, în *Limba română*, XXVII, 1978, 1, p. 77.

8 Institutul de Lingvistică, *Liturghierul lui Coresi. Text stabilit*, studiu introductiv și indice de Al. Mareș, București, 1969, p. 144.

9 Institutul de Lingvistică, *Crestomația limbii române vechi*, vol. I, (1521—1639), București, 1994, p. 144.

10 P. P. Panaitescu, *Introducere la istoria culturii românești*, București, 1969, p. 117.

11 Idem, p. 106—107.

12 C. Daicoviciu, *Dacia*, Cluj-Napoca, 1969, p. 525.

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.